

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie

Obraz ženy ve filosofické reflexi
The Concept of Woman: Philosophical Reflection

Autorka diplomové práce: **Bc. Kristýna Janatová**

Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Naděžda Pelcová, CSc.**

Praha 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze diplomové práce je identická s její tištěnou podobou.

V Praze dne 30.04.2020

Poděkování

Především bych chtěla poděkovat vedoucí mé diplomové práce doc. PhDr. Naděždě Pelcové, CSc. za čas, který mi věnovala a za cenné rady a připomínky, které pro mě byly velmi přínosné.

Dále bych ráda poděkovala mému příteli a mé rodině, kteří mi byli oporou.

Poděkování si zaslouží také všechny ženy v mém okolí, které mi byly inspirací.

Abstrakt

Téma této diplomové práce je „Obraz ženy ve filosofické reflexi“. Práce se zabývá fenoménem ženství. Pojednává o pozici ženy nejen ve světě, ale i v jejím vlastním těle. Práce řeší problematiku vztahu ženy a muže. Je zde kladen důraz na stejnost a jinakost v sebepojetí a v myšlení obou pohlaví. Cílem není boj o to, které pohlaví je lepší, ale rovnost obou pohlaví co do práv a povinností. Práce se věnuje osmi základním oblastem. První kapitola pojednává o ženě a psychické i fyzické formě lásky. Dále je pozornost věnovaná ženě a manželství, přičemž je pozornost zaměřena na žádost o ruku, svatební obřad a rozvod. Kapitola o ženě a rodině má mnoho styčných bodů s kapitolou o ženě a práci, pozornost je zaměřena na tradiční rozdělení rolí a dělbu práce v domácnosti i mimo domov. Kapitola o ženě a feminismu mapuje požadavky toho myšlenkového směru. Kapitola „Ženy ženám“ poukazuje na skutečnost, že ne vždy jsou ženy podporou sobě navzájem. Kapitola o ženě a poznání analyzuje možnosti a podmínky poznání ženy. Poslední kapitola soustředí pozornost na vztah ženy k vlastnímu tělu a hodnotí dopad dnešní doby na dojem o sobě samém. Práce je zasazena do současnosti, je inspirovaná především autory a filosofy 20. a 21. století.

Klíčová slova:

žena, muž, pohlaví, reflexe, identita, sexualita, svoboda, stejnost, jinakost

Abstract

The topic of the diploma thesis is „The Concept of Woman: Philosophical Reflection.“ The purpose of this paper is to discuss the phenomenon of femininity and the position of woman not only in the world but in her own body as well. It examines the relationship between a woman and a man. Attention is focused on sameness and difference in self – concept and thinking of both genders. The primary aim is equality of rights and duties between both genders. The paper expands upon eight basic areas. The first chapter deals with woman and the mental and physical form of love. Furthermore, attention is paid to women and marriage, with attention focused on engagement, wedding ceremony and divorce. The chapter regarding women and family correlates to a high degree with the chapter about women and work, attention is focused on the traditional distribution of roles and on the distribution of work at home and outside of home. The chapter “Women and Feminism” maps the demands of that ideology. The chapter "Women for Women" points to the fact that women are not always supporting each other. The chapter “Women and Cognition” analyses the possibilities and conditions of cognition of women. The last chapter focuses on woman's relationship to her own body and evaluates the impact of today’s age on the impression of oneself. The work is based in the present, it is inspired mainly by authors and philosophers of the 20th and 21st century.

Key words:

woman, man, sex/gender, reflection, identity, sexuality, freedom, sameness, difference

Obsah

1. Úvod	7
2. Žena a láska	9
3. Žena a manželství	18
4. Žena a rodina	27
5. Žena a práce	34
6. Žena a feminismus	43
7. Ženy ženám	47
8. Žena a poznání	54
9. Žena a tělo	58
10. Závěr	64
11. Seznam použité literatury	68
12. Seznam příloh	70
13. Přílohy	71

Úvod

Pro zpracování mé diplomové práce jsem si vybrala téma s názvem „Obraz ženy ve filosofické reflexi“. Toto téma jsem zvolila, protože se domnívám, že se jedná o příklad toho, kdy můžeme ukázat, že filosofie není něčím nedosažitelným, ale vychází z každodennosti. Důvodem, proč jsem se rozhodla vybrat právě toto téma, je i má subjektivní touha. Touha, jejímž záměrem je dozvědět se sama o sobě a o pohlaví, ke kterému přísluším, více. Zamyslet se hlouběji nad tím, zda samu sebe vnímám jako ženu a zda jsem pyšná na to, že ženou jsem.

Má diplomová práce bude strukturovaná na úvod, osm kapitol a závěr. V úvodu mé práce bych ráda představila několik hlavních otázek, kterými se budu v následujících kapitolách zabývat. Jak již sám název napovídá, budu se věnovat fenoménu ženství. Budu zkoumat pozici ženy nejen ve světě, ale i v jejím vlastním těle. Jsou dnešní ženy skutečně tak svobodné, jak si myslí, že jsou? Nejsou naopak svazovány požadavky více než kdykoli před tím? Jsou již všechny bitvy za práva žen vyhrané, nebo je třeba stále usilovat o větší rovnost s muži?

Základním protipólem ženy je muž. Jaký je postoj mužů k ženám a naopak? Jaká hlediska ovlivňují jejich společný pobyt na světě? Budu se zabírat problematikou vztahu ženy a muže. Svou pozornost zaměřím na stejnost a jinakost v sebepojetí obou pohlaví. Cílem je na jinakost nahlížet jako na něco, co je přirozené a žádoucí. Záměrem má být argumentace, která potvrzuje, že jedinečnost je neoddiskutovatelná a potřebná.

Při zpracovávání mé práce budu používat odbornou metodu filosofické reflexe a kritické myšlení. Budu kriticky reflektovat knihy a myšlenky autorů, kteří se zabývají tématem ženství. Budu zkoumat knihy autorů, kteří se věnovali tomuto tématu v 20. a 21. století. Práce má tedy za cíl být aktuální a mluvit ke dnešku. Během psaní mé práce budu dodržovat normy citací.

Nyní bych ráda zmínila, kdo mi byl největší inspirací pro napsání mé diplomové práce a proč jsem se rozhodla právě pro takové kapitoly, které najdete na následujících stranách. Největší inspirací pro zpracování mé diplomové práce mi byla světoznámá kniha Druhé pohlaví od Simone Beauvoirové. Tato kniha je napsána Francouzkou, vychází tedy především z francouzského kontextu. Přesto množství myšlenek, které Beauvoirová v knize rozebírá, je nepřeborné. Jméno Simone Beauvoirové je spjata s francouzským existencialismem.

Další inspirací pro mě byla kniha *Feminine Mystique* od Betty Friedan. Toto dílo je zasazené do amerického prostředí. Přesto i zde je postihnuto mnoho otázek, které jsou objektivně nahlíženy a vybízejí k zamyšlení. Dalším jménem, které chci zmínit, je Erich Fromm. Především jeho svazek „Umění milovat“, na který jsem náhodou narazila, mě navedl k napsání kapitoly *Žena a láska*. Do mé diplomové práce se promítly myšlenky i z jiných knih tohoto autora. Jedná se o svazky „Mít nebo být?“ a „Anatomie lidské destruktivity“.

Inspirací pro napsání mé diplomové práce mi nebyly pouze knihy, ale také přednášky na fakultě. Konkrétně se jedná o přednášky k předmětu *Filosofie výchovy* od Nadeždy Pelcové, které mi pomohly k lepší orientaci v oblasti mateřské lásky a vztahu ženy jakožto matky k dítěti. Dále mi bylo inspirací myšlení Anny Hogenové a její přednášky k předmětu *Tělo a tělesnost*, které mě navedly k napsání kapitoly *Žena a tělo*. Neméně inspirativní byly přednášky k předmětu *Filosofie výkonu* v příliš pozdní době.

Proč jsem zvolila právě takové názvy kapitol, které najdete na následujících stranách? Pokud bychom chtěli skutečně postihnout obraz ženy ve všech možných aspektech, našli bychom mnohem více možných názvů kapitol. Domnívám se, že však méně může být více, proto se budu snažit postihnout ta základní hlediska, ve kterých obraz ženy může být reflektován. Budu se tedy pohybovat v oblastech, které jsou s ženou bezprostředně spjaté a určující pro její každodenní existenci.

Během psaní mé diplomové práce se budu snažit o co největší objektivitu. Neboť se domnívám, že umění filosofie spočívá ve vykročení ze zabřednutí do vlastní situace a schopnosti nahlédnout své vlastní problémy zvenčí. Téma není snadné. Jak objektivně reflektovat něco, v čem jsem sama obsažena? Možností může být snaha o transcendenci. O přesah. O nadhled. Zda se mi to podařilo, můžete sami posoudit na následujících stranách.

Žena a láska

V první kapitole mé diplomové práce bych se ráda zaměřila na problematiku ženy a lásky. Jak jsem již zmínila v úvodu, budu čerpat především z myšlenek Ericha Fromma, protože se domnívám, že jeho kniha *Umění milovat* nabízí spoustu námětů k zamyšlení.

Co se týče tématu lásky, minimálně v mých asociacích funguje představa, že žena je schopna více navenek projevit lásku oproti muži. Jednodušeji (obecněji) řečeno, žena miluje dle mého názoru jinak než muž. V následujících řádcích bych se nad těmito otázkami, chtěla hlouběji zamyslet. Láska bývá uskutečňována mezi dvěma lidskými bytostmi. Proto bych chtěla rozebrat jednak lásku ve vztahu ženy (jakožto matky) a dítěte. Dále pak partnerskou lásku – tedy lásku mezi ženou a mužem. Dále bych se chtěla pozastavit u sebelásky ženy k sobě samé.

Nejprve bych ráda rozebrala mateřskou lásku a zaměřila se na ženu jako na matku. Podle Fromma je mateřská láska buď nepodmíněná, nebo není vůbec. Žena, které se narodí potomek, se stává pro svého potomka vším a stejně tak se stává dítě vším pro svou matku. Matka svou lásku svému dítěti projevuje proto, že prostě a jednoduše je jejím dítětem. To dítě si ji nemusí nijak dodatečně zasloužit.

Péče o potomka je důkazem ženiny lásky. Bez její péče by nepřežil. „*Matka je teplo, matka je potrava, matka je blažený stav uspokojení a bezpečí.*“¹ Matka je celým světem pro své dítě. Dítě v této etapě bývá milováno už jen proto, že je. „*Matka miluje novorozeně proto, že je to její dítě, ne proto, že splnilo nějakou specifickou podmínku, či nějaké specifické očekávání.*“² Je velmi nezbytné, aby děti touto etapou prošly, aby pocítily tu nezištnou lásku. Po této formě lásky touží i dospělí. Touží po tom, aby byli milováni jen proto, že jsou. Ne proto, co mají nebo jak vypadají.

V pozdějším věku se však stává kritickým moment, kdy se dítě má zbavit své závislosti na matce. Je tu totiž jisté riziko, že žena (matka) v určitých případech (možná i nevědomě) nechce, aby se dítě stalo nezávislým. Tehdy může dojít k tomu, že dítě „*je vystrkováno ze svého bytí*“, je mu zamezováno být sám sebou, což může mít fatální důsledky. Pokud totiž je čas pro osamostatnění přemeškán a potomkovi neumožněn, stane se opravdu závislým a neschopným sám se postavit životu. Není možné chtít po dítěti

¹ FROMM, Erich. *Umění milovat*. 11. vyd. Praha: Portál, s.r.o. 2015. ISBN 978-80-262-0806-8. Str. 45

² Tamtéž, str. 47.

dodatečně něco, čemu jsme ho neučili. Nelze tedy očekávat, že dítě, kterému neustále umetáme cestičku, si ji najednou zvládne umetat samo.

Žena by měla usilovat o to, aby dítě „vylétlo z hnízda.“ Žena by neměla podporovat dítě v setrávající bezmocnosti a závislosti, ale „*měla by věřit v život, nebýt přestarostlivá a nenakazit dítě svými obavami.*“³ Pokud je však žena sama nejistá ve světě a sama nemá svou vlastní existenciální stabilitu, dělá jí problém, vychovat v nějakém jiném přesvědčení svého potomka. Má tendence připoutávat ho k sobě více nežli je zdrávo. Možná se právě prostřednictvím svého potomka snaží získat pocit bezpečí ve světě a věří, že dítě tu je proto, aby jí udělalo život „hezčí“ a naplněnější. Mylně si může žena plést svého potomka s někým, kdo je tu především pro její potěšení a domnívat se, že jedině ona sama ví, co je pro její dítě nejlepší.

Zatímco mateřská láska, která „vlastní“, je jednoduše uskutečnitelná, oproti tomu láska, která má dát svobodu, je složitější. „*V mateřské lásce se dva lidé, kteří byli jedno, oddělují. Matka musí nejen trpět, musí chtít a podporovat oddělení dítěte.*“ Tohoto kroku, který umožní dětem v určitém věku odloučení a postavení na své vlastní nohy je zpravidla schopna pouze žena, která nemá dojem, že může milovat jen právě své dítě. Tento těžký úkol může zvládnout jen taková žena, která je obecně schopna lásky, která „*umí milovat, která je schopna milovat svého muže, jiné děti, cizí lidi, všechny lidi.*“⁴ Žena, která má dojem, že jen její vlastní dítě může milovat a zahrnuje jej přílišnou adorací, nemůže mít ani uspokojivý partnerský život. Žena, která miluje sama sebe, svého muže, má pozitivní víru ve svět a svůj život se nebojí žít, taková žena dává svému dítěti správný vzor a umožní mu žádoucí oddělení a osamostatnění.

Nyní se zaměříme na porovnání mateřské a otcovské lásky ve vztahu k dítěti. Jak již bylo řečeno, zatímco žena bývá pro svého potomka na začátku jeho života takřka vším, protože mu zajišťuje potravu, teplo, bezpečí. „*Matka je domov, z něhož jsme vyšli, je příroda, půda, moře.*“⁵ Otec takové intenzivní spojení se svým potomkem před ani po jeho narození nemívá, což se odrazí i na jejich vzájemném vztahu. Otec zde není zástupcem

³ FROMM, Erich. Umění milovat. 11 vyd. Praha: Portál, s.r.o. 2015. ISBN 978-80-262-0806-8. Str. 49.

⁴ Tamtéž, str. 56.

⁵ Tamtéž, str. 48.

bezmezného citu a přístavem bezpečí domova, ale představuje „svět myšlení, lidských výrobků, zákona a pořádku, kázně, cestování a dobrodružství.“⁶

Zatímco matka své dítěte miluje proto, že je jejím dítětem, otec má již jistá očekávání a dítě si musí jeho lásku zasloužit prostřednictvím splněných očekávání. „Otcovská láska je podmíněná.“⁷ Základní rozdíl mezi mateřskou a otcovskou láskou tkví právě v podmíněnosti. Matčina láska buď nepodmíněně je, anebo není a ani se nedá nijak zasloužit. Otcovu lásku může potomek svou snahou vybojovat, může ji nějak ovlivnit. Pokud splní otcovy představy, otec mu projeví náklonnost.

Samozřejmě nemůžeme tvrdit, že tomu tak vždy je. Neexistují žádné přesné šablony, do kterých bychom mohli bez výhrad vpasovat všechny matky a do dalších všechny otce. Naopak, někdy tomu může být zcela obráceně a může to být právě otec, kdo je schopen potomka milovat bez výhrad a matka může být tou, která miluje pouze za určitých podmínek. Ačkoliv existují výjimky, budeme vycházet z toho, co zastupuje většinu. Nebo se tomu tak alespoň zdá být v obecném podvědomí.

V následujících řádcích bych se ráda přesunula k tématu partnerské lásky ženy a muže. Srovnáme-li tento vztah ženy a muže se vztahem ženy a dítěte, kde panovala jistá asymetrie, zjistíme, že zde je naopak žádoucí jistá rovnost, vzájemnost, vzájemná odpovědnost. Zatímco ve vztahu ženy a dítěte bylo na počátku spojení a cílem odloučení, zde je naopak záměrem právě splnutí v jedno.

Tomuto „splnutí“ můžeme rozumět dvojmo. Jednak ve smyslu fyzického pohlavního aktu, jednak ve smyslu psychického splnutí duší. Zatímco první možnost není obvykle velkým problémem, druhá varianta již vyžaduje notnou dávku vůle. Partnerskou lásku nelze jen pasivně přijímat, „láska je aktivní péče o život a růst toho, co milujeme.“⁸ Je to práce.

Ačkoliv můžeme v dnešním světě pozorovat různé variace vztahů mezi různými pohlavími, základní formu partnerského vztahu pozorujeme pouze mezi dvěma rozdílnými póly – mezi ženou a mužem. „Idea této polarizace je nejnápadněji vyjádřena v mýtu, že původně muž a žena byli jedno, že byli rozříznuti napůl a že od té doby každý muž hledá svou

⁶ FROMM, Erich. Umění milovat. 11 vyd. Praha: Portál, s.r.o. 2015. ISBN 978-80-262-0806-8. Str. 48.

⁷ Tamtéž, str. 48.

⁸ Tamtéž, str. 36.

ztracenou ženskou část, aby se s ní opět mohl spojit.“⁹ Zde je míněno takové spojení, které překračuje všechny logické meze. Spojení, které umožňuje jen láska. Jedná se o překonání odloučení, které vznikne po oddělení od matky.

Cílem partnerské lásky bývá spojení dvou duší. Přesto občas zůstává otázkou, zda nás nebaví více fáze splývání a poznávání než fáze, kdy druhého už důkladně známe a nemá nás moc čím překvapat. Ale právě až tehdy můžeme hovořit o skutečném citu. „*Jen když objektivně znám člověka, mohu jej poznat v nejhlubší podstatě, v aktu lásky.*“¹⁰ Pokud milujeme někoho, koho velmi dobře známe, můžeme tvrdit, že ho skutečně milujeme pro něho a kvůli němu samému. Zatímco tehdy, když se nám zdá, že milujeme někoho, koho objektivně neznáme, většinou se jedná o lásku k pouhé představě o daném člověku, která může mít k realitě daleko. Byť může být fáze poznávání vzrušující a slibná, může přijít prudké vystřízlivění či po dosažení cíle – nová touha po poznávání někoho dalšího.

Skutečná partnerská láska však nemá být jen momentálním pocitem. Partnerská láska spočívá v tom, že muž a žena jsou si navzájem partnery na život a na smrt. Jejich vztah nemá základ pouze v aktuálním citovém vyladění, ale v rozhodnutí. „*Milovat někoho není jen silný cit – je to rozhodnutí, je to soud, je to slib.*“¹¹ Přesto máme tendence lehce vyházovat to, co se porouchá, aniž bychom hledali způsoby, jak to opravit a uvést znovu do prvotního stavu. Prvotinou všeho má být vzrušení a zábava. Pokud to náš partner nesplňuje, máme tendenci hledat jinde. Je to dobře, nebo špatně? Jaké klady a naopak nebezpečí může mít šťastná a nešťastná partnerská láska?

Pokud prožíváme partnerskou lásku, která nám dává pocit bezpečí a klidu, můžeme být vděční a šťastní. Co když nás ale místy až umrtvuje svým klidovým režimem? Na místo silného vzrušení a přívalu inspirace nás může nést na obláčku bez starostí, což se může zdát jako ideální. Přesto spoustu umělců vytěžilo mnoho inspirativních myšlenek právě z nešťastné lásky a svého rozervaného nitra. Jako kdyby právě bolest umožňovala základ pro tvorbu. Jako kdyby vnitřní krvácení bylo podmínkou pro vznik nové písně nebo obrazu. Zdá se, že někteří z nás žijí sami od sebe odpojeni, a právě prostřednictvím prudké bolesti se sami se sebou setkají a jsou tak schopni tvořit. Ať je tomu tak či onak, partnerská láska

⁹ FROMM, Erich. Umění milovat. 11 vyd. Praha: Portál, s.r.o. 2015. ISBN 978-80-262-0806-8. Str. 40.

¹⁰ Tamtéž, str. 39.

¹¹ Tamtéž, str. 59.

spočívá ve vztahu dvou opačných pohlaví k sobě navzájem. Tím, že druhého více či méně poznáváme, rozvíjíme a poznáváme i sami sebe.

Nyní je třeba položit otázku, jaké místo má láska v životě ženy a v životě muže? Zatímco pro ženu hraje láska hlavní roli, pro muže už tak bezmezně určující není, „*žena bude vždycky pouze jedním z prvků jeho života, není v ní obsažen všechen jeho úděl.*“¹² V 21. století zdá se být možná přehnané tvrdit, že veškerý ženin úděl je v tom, aby milovala a byla milována. Přesto se domnívám, že tomu tak ve srovnání s mužem opravdu je. K této otázce se vrátím v následující kapitole, kde se budu zabývat nejen důležitostí lásky pro ženu a muže, ale také tím, jakou důležitost má pro ženu a muže v dnešní době sňatek, tedy oficiální stvrzení jejich vztahu.

Hovořili jsme o mateřské a otcovské lásce, o partnerské lásce, dále bych ráda zaměřila pozornost na pojem „sebeláska“. První asociace s tímto pojmem mohou mít negativní podtext. „*Zatímco nikdo nic nenamítá proti aplikaci pojmu lásky na objekty různého druhu, je rozšířeno přesvědčení, že je ctnostné milovat druhé, ale milovat sebe samého je hříšné.*“¹³ Jako kdyby milovat sám sebe znamenalo to samé jako „myslet jen sám na sebe“, „zajímat se jen sám o sebe“. Sebeláska může být okleštěna a označena jako láska jedince (ženy či muže) k sobě samému a k nikomu jinému. Tehdy bude nevratně označena za sobeckou.

Na druhou stranu je nutné podotknout, že láska člověka k sobě samému se zdá být nutná. Protože pouze ten, který miluje sám sebe, dokáže dávat lásku druhým. Takovou lásku, která je nezištná a nečeká vděk. Pokud bychom se vrátili zpět k tématu mateřská láska, taková žena, která je schopna sebelásky a miluje sama sebe, naučí své děti lépe milovat svět. Dá jim mnohem víc. Má totiž z čeho dávat. Protože uvnitř sebe samé má pevný přístav lásky, který není závislý na přísunu lásky od druhých lidí. Pokud tento přístav lásky uvnitř sebe nemá, nemá z čeho dávat a brzy vyhoří, protože neumí skutečně milovat ani sebe, ani nikoho jiného. Pokud neumíme milovat sami sebe, o to více to žádáme od druhých. Aby oni vyplnili prázdná místa uvnitř nás jejich láskou k nám. Nemilovat sám sebe je ve skutečnosti právě sobecké, protože ač to může vypadat jinak, je to velmi těžké. Milovat někoho s kým jsme neustále. Někoho, koho známe nejlépe na světě se všemi pozitivy i negativy. Milovat sám

¹² BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. str. 143.

¹³ FROMM, Erich. Umění milovat. 11. vyd. Praha: Portál, s.r.o. 2015. ISBN 978-80-262-0806-8. Str. 60.

sebe je prvotní podstatou každého člověka, aby člověk mohl skutečně milovat druhé a šířit lásku.

Milovat sám sebe však může mít také mnoho povrchních podob. Dospívající žena se může mylně domnívat, že svou lásku k sobě samé vyjádří tak, že své tělo obleče do drahého oblečení a svoje zuby si nechá srovnat rovnátky. Investuje přece sama do sebe, tak co jiného než sebeláska, by to mělo být? Pokud má několik kil navíc, nechá si za polovinu jejího platu sestavit hubnoucí jídelníček. Hlavně, aby splňovala šance na získání lásky někoho druhého. Ve skutečnosti nevyjadřuje lásku sama sobě, jen sobecky touží po tom, aby někdo zaplnil prázdné místo uvnitř jejího nitra. Místo toho, aby se přijmula taková, jaká je, ve vsí svojí přirozenosti, snaží se zlepšit svůj exteriér. Aby splnila podmínky a byla hodna lásky opačného pohlaví. *„Zdá se, že příliš pečuje o sebe, ale ve skutečnosti se jen neúspěšně pokouší zakrývat, že o své skutečné já nepečuje.“*¹⁴

Milovat sám sebe představuje jistotu, kterou má člověk v sám sobě. Kreativní sílu, která pohání jeho život a jeho směřování. Člověk, který miluje sám sebe, ví, co ho dělá šťastným a tomu se také věnuje. Jeho štěstí není závislé na okolních faktorech či lidech, protože tento člověk se dokáže sám udělat šťastným. Pokud žena miluje sama sebe, je schopna být dobrou matkou, partnerkou, manželkou i kamarádkou.

Žena, která se sama v sobě nevyzná a snaží se rozdat pro ostatní, či pro svůj vnější vzhled, jen zastírá, že sama k sobě nemá vztah a sobecky hledá někoho, kdo ji bude milovat a koho ona bude moci milovat. Ono rozdávání pro ostatní může na první pohled působit tak, že je žena velmi laskavá a štedrá. Ale ve skutečnosti se snaží pro druhé udělat první poslední proto, aby pocítila jejich vděčnost či právě lásku. Totiž absence sebelásky může znamenat neschopnost milovat druhé. Pokud si žena neváží sebe sama, jak si může vážit druhého člověka? Je důležité zdůraznit to, koho ona „bude moci“ milovat. Kdo jí povolí, zda bude moci milovat druhého, či ne? Povolí si to ona sama, někdo z okolí, nebo její žebříček položek, který má už dávno vymyšlený, a který potencionální partner musí splňovat? Bylo již řečeno, že skutečná láska není ničím nahodilým a momentálním, ale souvisí s naší vůlí a s rozhodnutím. *„V podstatě jsou všechny lidské bytosti totožné. Všichni jsme součástí jediného, všichni jsme jedno. Protože tomu tak je, nemělo by záležet na tom, koho*

¹⁴ FROMM, Erich. Umění milovat. 11. vyd. Praha: Portál, s.r.o. 2015. ISBN 978-80-262-0806-8. Str. 62.

milujeme.“¹⁵ Pokud jsme schopni lásky k sobě samému, měli bychom být schopni lásky ke kterémukoli druhému.

To můžeme pozorovat u některých učitelů. Pokud učitel bere svou práci více jako poslání než pouze jako nutnou činnost k získání peněžní odměny, záleží mu na všech svých žácích stejně. Bez ohledu na to, že to nejsou jeho vlastní děti, bere je, jako kdyby jimi byly. Miluje všechny děti.

Dosud jsme hovořili jen o duševní formě lásky. Nyní bych se ráda zaměřila na fyzickou podobu lásky, tedy na problematiku sexu. Co znamená sex pro ženu a co pro muže? Ovlivňuje to, zda druhého člověka milujeme, jeho kvalitu?

Fyzická podoba lásky se zdá být jednodušeji dosažená. Velmi obecně řečeno, můžeme říci, že se jedná o průnik množiny A s množinou B, jehož cílem je vyvrcholení v podobě orgiastického zážitku. Záleží však na způsobu prožití tohoto aktu. Dle toho se může spojení mezi mužem a ženou ještě znásobit, či naopak ani těsná blízkost nezaručí duševní splynutí a jen na moment zastíní vzájemnou odloučenost.

Fromm říká, že „*pohlavní akt bez lásky nikdy nepřeklene mezeru mezi dvěma lidmi, leda na okamžik*“.¹⁶ Otázkou zůstává, zda má sex vždy za cíl překlenout jinou než tělesnou mezeru mezi lidmi. Je nutné zastávat názor, že pouze sex s tím, koho milujeme, stojí za to? Je nezbytné tvrdit, že sex by měl být spojen s city a emocemi? Bez pochyb se jedná o velmi intimní zážitek mezi dvěma lidmi. Přesto se ale jedná o jednu ze základních fyzických potřeb. Pokud jedinec trpí jejím dlouhodobým neuspokojením, může být její naplnění nezávislé na tom, zda sexuálního partnera miluje či ne.

Erich Fromm ve své knize „Mít nebo být“ tvrdí: „*Radost v sexu se prožívá jen tehdy, pokud je tělesná blízkost současně blízkostí bytí*.“¹⁷ Radost může být jistě větší, vzhledem k tomu, že dva lidé, pokud se více znají, zřejmě i lépe ví, co způsobí druhému „větší radost“. Ale nelze souhlasit s tím, že lze prožívat radost ze sexu pouze a jedině tehdy, kdy jde zároveň o blízkost bytí. Co vůbec rozumíme již zmíněnou blízkostí bytí? Neviditelnou duševní blízkost? Právě zde se mnohdy objevuje tvrzení, že žena potřebuje k radosti ze sexu právě blízkost bytí, kdežto muž ne. Koluje názor, že muž potřebuje sex, protože patří mezi jeho

¹⁵ FROMM, Erich. Umění milovat. 11. vyd. Praha: Portál, s.r.o. 2015. ISBN 978-80-262-0806-8. Str. 58.

¹⁶ Tamtéž, str. 25.

¹⁷ FROMM, Erich. Mít nebo být? 2. vyd. Praha: AURORA, 2014. ISBN 978-80-7299-106-8. Str. 139.

prvotní nastavení jakožto dobyvatele. Jeho potřeba rozsévat semeno se jeví jako přirozená, zatímco žena si svá vajíčka střeží.

Potřebuje muž sex k životu stejně jako žena? Traduje se, že muž bývá spojován s tím, že má neustálou chuť na sex, kdežto žena sex tolik nepotřebuje a naopak chce, aby si s ní muž popovídal a vyslechl ji. Jako kdyby jí šlo především o duševní formu lásky. Je tomu skutečně tak, nebo se tento pohled na věc hodí mužům, kteří chtějí být považováni za sexuální bohy a ženy rády působí jako ctnostné panny skrývající tajemství?

Beauvoirová ve své knize Druhé pohlaví tvrdí o ženě: „*Málokdy je docela upřímná, když říká, že chce pouze nezávazné dobrodružství bez zítřka, protože rozkoš ji neoproštuje, spíše připoutává.*“¹⁸ Je snad žena neschopna sexu bez citu? Zdá se, jako kdyby muži (pokud se jim to zrovna hodí) chtěli, aby ženy byly schopny sexu bez závazků. Chtějí si pouze zpestřit život s jinou ženou než s tou, kterou mají doma. Proto někdy ženy, navzdory tomu, že ze začátku na hru s jasnými pravidly přistoupily, později maskují, že sex pro ně už není jen tělesnou aktivitou, ale že se do svého milence zamilovaly. Bojí se ukázat své city, protože se bojí, že by jejich protějšek vyděsily a žádný další společný večer by neproběhl. A tak taková žena sama v sobě dusí své city a snaží se je zakrývat, aby nepřišla alespoň o to málo, co se jí nabízí prožít. Mnohdy však toto předstírání nemá nekonečné trvání a muž, jakmile zjistí, že ženě jde o víc než společně strávený večer, začne couvat.

Domnívám se, že žena, které chybí sexuální uspokojení, je schopna jednorázového sexu, aniž by se zamilovala. Stejně jako pro muže je pro ni sex fyzickou záležitostí. Pokud je dostatečně srovnaná se svým životem, dokáže občasně využít příležitosti sexuálního dobrodružství a nezamilovat se. Na druhou stranu je třeba si přiznat, že žena je velmi emocionálně založená bytost a myslím si, že při opakovaném sexuálním dobrodružství nezvládne své city držet stranou.

S psychickou a fyzickou formou lásky souvisí také téma nevěry. Jaká z těchto variant je horší? Bylo by pro nás snadnější vyrovnat se s tím, že náš partner myslí na někoho jiného, nebo že se s někým jiným rozhodl sblížit fyzicky? Pokud hovoříme o druhé variantě, jistě záleží na tom, zda došlo k jednorázové či opakované nevěře. Je snadnější vyrovnat se s nevěrou pro ženu nebo pro muže?

¹⁸ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 366.

Pokud ženě a mužovi na vztahu záleží a jejich partnera milují, bude to bez pochyby náročné pro oba, bez ohledu na pohlaví. Rány utrpí mužovo ego a ženino srdce. Zatímco muž totiž může být zraněný především tím, že jeho žena hledala uspokojení jinde. Pro ženu může být nejostřejší ránou to, že mužovi slepě věřila a on ji zradil. Obětovala mu mnoho let života a on ji podvedl. Nevidí pouze to, že mu šlo o sexuální dobrodružství, vnímá to jako zradu na úrovni lásky. Čím emocionálnější bytostí člověk je, tím větší utrpení mu nevěra způsobí, bez ohledu na to, jakého je pohlaví.

Znamená nevěra konec partnerské lásky? To bez pochyb závisí na tom, jak si podvedený jedinec, ať už žena či muž, váží sám sebe. A jak je tento jedinec vnitřně silný a odhodlaný vydat se napospas nejistotě. Pokud se jedinec bojí být sám či hledat novou lásku, pravděpodobně bude spíše schopen přehlížet zklamání a setrvat s partnerem. Pokud se nejedná pouze o krátkodobý vztah, ale o dlouholeté manželství, bude situace o to náročnější, zvláště tehdy, pokud se nejedná pouze o dva dospělé lidi, ale také o jejich děti.

Žena i muž potřebují (až na výjimky) k životu lásku. Potřebují ji přijímat a dávat. Nad čím jsem se v této kapitole ještě nezamyslela a co považuji za důležité zmínit, je asymetrická láska ve smyslu vztahu staršího muže a mladší ženy. Není zde myšlen zanedbatelný věkový rozdíl, ale na první pohled znatelný mnohaletý rozestup, kdy váháme nad tím, zda je dotyčná partnerkou či dcerou konkrétního muže.

Je vůbec možné, aby žena skutečně cítila erotickou lásku ve vztahu k o tolik let staršímu muži? V každé době můžeme zaznamenat mnoho žen, které se snaží společnost přesvědčit o jejich ryzi lásce ke staršímu pánovi. Snaží se přesvědčit okolí, že o jejich peníze jim vůbec nejde, jen se jednoduše zamilovaly. Nevidíme do nich, tudíž nemůžeme tvrdit, že to není možné. Či snad jen zpochybnit můžeme tuto možnou skutečnost. Ať už jejich láska je či není čistá, společnost si nějakým způsobem na tyto jevy zvykla.

Co je ale stále trochu tabu, je láska starší ženy k mladšímu muži. Proč tomu tak je? Proč by dospělá vyzrálá žena nemohla být atraktivní pro mladého muže? Naopak, domnívám se, že vztah mladšího muže a starší ženy může být opravdovější, protože muž si většinou nevybírám ženu s ohledem na její jmění (i když samozřejmě i takové případy existují), ale s ohledem na přitažlivost a uspokojení aktuálních potřeb. Možná je takový muž jednoduše jen unavený nepodstatnými starostmi žen v jeho věku a touží po pevném přístavu, který mu může nabídnout právě taková žena, která je vyzrálá a zkušená. Můžeme zde ale pozorovat jiný druh zvrácené lásky a to takové, kdy muž hledá u starší ženy lásku, kterou nenašel u své

matky. Není tedy ženě plnohodnotným partnerem, ale brzdí sám sebe ve vývoji a zasekává se v dětské roli syna. Není připraven vzít na sebe všechnu tíhu světa a být plnohodnotným partnerem.

V každém případě je zde společná věc pro starší partnery ve vztahu, ať už jsou jimi muži nebo ženy. Můžeme se setkat s názorem, že vztah, který je charakteristický velkým věkovým rozdílem je nepřirozený. Či snad, že se jedná o jistou abnormalitu. Nedomnívám se, že je v tom podmíněně zvrhlost, jen jistá ješitnost. Přece jen to, že o ně jeví zájem mladší muž či žena, jim pomůže cítit se stále dostatečně atraktivní a v kurzu. Může zde tedy hrát významnou roli touha po uznání, kterou nenašli u svých dosavadních partnerů. Potřeba cítit, že nepatří do starého železa a může to tedy být cestou, jak se vyrovnat s procesem stárnutí. Dále může být příčinou i to, že fyzicky sice už není nejmladší, ale duší se cítí mlád a s ženou či s mužem v jeho věku by společnou řeč našel jen stěží.

Možná na počátku této myšlenky měla zaznít otázka, jak velký věkový rozdíl je příliš velký? Všechny tyto možnosti skutečnosti jsou subjektivní a nelze soudit a škatulkovat, co je a není dobré. Cílem má být naopak poukázání na to, že společnost by měla tolerovat lásku bez ohledu na věkový rozdíl a bez ohledu na to, zda je starší muž či žena. Láska je něco, co nelze definovat, měřit, ani popisovat jako pravoúhlý trojúhelník. Je to něco, co nás přesahuje a co nás ovlivňuje mnohdy jinak, než sami chceme.

Žena a manželství

Vztah muže a ženy může mít mnoho podob. Může mít platonickou formu, kdy je mezi nimi láska či pouhá náklonnost, která nikdy nezíská převedení do praxe. Čímž je myšleno, že vzájemné sympatie zůstanou nevyřčeny a bez jakéhokoli tělesného kontaktu. Nebo mezi nimi může být fyzická přitažlivost, která vyústí v pohlavní akt. Další možností může být hlubší vztah, který více či méně obsahuje obě složky – jak lásku, tak sex. Tento vztah může být pouhým vztahem, který začne, trvá a skončí bez většího povšimnutí, nebo se může změnit v pevnější svazek a tj. manželství. Samozřejmě nelze tvrdit, že prostřednictvím manželství se stane svazek pevnějším, ale při nejmenším získá oficiální podobu.

Právě problematice manželství ženy a muže bych se ráda věnovala v následujících řádcích. Budu vycházet a reflektovat především názory Simone Beauvoirové, protože se právě tímto tématem hluboce zabývala své knize *Druhé pohlaví*.

Naše doba svědčí spíše krátkodobým vztahům. Proč by se měli jedinci vázat, když se mohou neustále seznamovat s někým novým tak lehce? Stačí dvě kliknutí a sexuální uspokojení, které dříve bylo až po svatbě, je na dosah. Avšak navzdory tomu, že můžeme pozorovat mnohdy vyhrocený individualismus a snahu nevázat se, jsem přesvědčená, že stále má manželství svou nezastupitelnou funkci, což se pokusím doložit v následujících řádcích.

Beauvoirová v polovině 20. století tvrdila: „*I dnešní ženy z velké většiny buď jsou, nebo byly provdány, chystají se k sňatku nebo trpí tím, že se neuskutečnil.*“¹⁹ Jako kdyby jediným smyslem i cílem života ženy bylo provdat se. Jako kdyby sama jako taková byla nedostatečná a její hodnota byla okolím i jí samotnou uznána až po jejím oficiálním spojení s mužem. Někdy může být sňatek vnímán jako cesta do lepšího světa.

„*Sňatek je stejně počestnou kariérou jako jiné, a méně namáhavou; právě pouze sňatek umožní ženě, aby dosáhla plného společenského uznání a mohla se sexuálně vyžít jako milenka a matka.*“²⁰ S první částí věty by se dalo souhlasit. Může se zdát, že ty, které se uměly vdát a nemusí do smrti řešit finance, to mají v životě snazší. Ale za jakou cenu? Ačkoliv jim je umožněno plně se věnovat domácnosti, dětem a manželovi, neznamená to, že by mnohdy tohle všechno nevyměnily za kus svobody ve vlastním světě. Za uznání, které by si získaly jinak než tím, že jsou jen něčí manželkou.

Beauvoirová tvrdí, že: „*Žena je pouze jedním prvkem mužského života, kdežto muž je celý její život.*“²¹ Rozhlédneme-li se pozorně, zjistíme, že v dnešní době již toto zcela neplatí. Ženy mají mnoho dalších smyslů svých životů. Možná někdy až příliš mnoho, že zapominají na své primární možnosti jakožto ženy. Domnívají se, že mají přírodní dění ve svých rukách a myslí především na své aktuální potřeby, které mohou být v některých případech krátkozraké. Chtějí umět cizí jazyky, touží poznat svět. Navštívit co nejvíce zemí. Stát se instruktorkami jógy. Jednoduše zkusit co nejvíce z toho, co jim svět nabízí, a především chtějí být samy sebou, což si v dnešní době mnoho lidí nejen žen vysvětluje tak,

¹⁹ BEAUVOIROVÁ, Simone. *Druhé pohlaví*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. str. 225.

²⁰ Tamtéž, str. 144.

²¹ Tamtéž, str. 333.

že se hlavně nesmí nechat omezovat ostatními a privilegovat pouze své vlastní zájmy. A pokud jim jejich partner naprosto nevyhovuje, je lepší se urychleně rozloučit a hledat jinde. A tak se dnes setkáváme běžně s neprovdanými ženami, kterým je kolem třicet a stále čekají, že přijde pan Dokonalý. Na druhou stranu je zajisté dobře, že ženy mají sebevědomí a sílu na to, vydržet bez mužů a čelit světu bez jejich podpory. Nebo bychom snad chtěli, aby se tyto ženy vdaly jen proto, aby měly odškrtnutou položku „sňatek“ prostě jen proto, že na to už mají věk?

Ženy mnohdy svou nezávislost deklarují úspěšnou kariérou a vysokým platem. Navzdory všemu jsem přesvědčená, že pro ženy je vztah, potažmo právě jeho oficiálně stvrzená forma tedy manželství skutečně důležitější než pro muže. Pokud žena nemá milující protějšek, je to pro ni obecně řečeno větší handicap než pro muže, který se s tím dokáže lehčeji smířit a naložit se svým životem o trochu méně tradičněji. A tak tedy žena, která je úspěšná ve všech možných sférách stále pociťuje privaci něčeho hlubšího. Postrádá možnost naplnění svých primárních potřeb.

Co se mužů a manželství týče: „*je to pro ně jen otázka způsobu života, ne osud sám*“²². Není to pro ně něco, co je s jejich existencí bytostně spjato. „*Žádný mladý muž nepovažuje manželství za svůj základní program.*“²³ Přesto by se našli tací muži, pro které je manželství alespoň z půlky tak důležité jako pro ženy a chtějí mít oficiální partnerku, na kterou s nadsázkou řečeno budou mít „papír“. Pro některé muže může sňatek znamenat splnění položky, kterou od nich očekává společnost. Ač by se mohlo zdát, že pouze od žen se očekává nějaké tradiční chování, očekává se i od mužů. Stejně tak, jako by se našly ty ženy, pro které otázka sňatku skutečně nemá zvláštní důležitost, a nepotřebují být vdané, aby se cítily dostatečně.

Emancipovaným ženám, které se pyšní tím, že sňatek není to nejdůležitější, co od života chtějí, ničí jejich závoj samostatnosti ty, které na svatbách můžeme vidět při rvačce o svatební kytici. Některé skutečně věří, že když kytici chytí, do roka a do dne se vdají. Navzdory tomu, že dosud nemají ani toho, koho by si vzaly. Ty, které svůj protějšek již mají, věří, že chycená kytice jejich muže přesvědčí, že již nastal vhodný čas alespoň na žádost o ruku. Neboť s diamantem na ruce jsou všechna (i ta pondělní) rána hned krásnější. Ale je tomu skutečně tak? Žádost o ruku nezajistí, že už bude vše zalité sluncem. Co když žena,

²² BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. str. 229.

²³ Tamtéž, str. 231.

kteřá nosí na svém prstu diamant, který značí, že se má brzy vdát, si přestává být jista tím, že její partner je ten pravý? Získá taková žena vnitřní sílu na to, udělat krok zpět a skočit do neznáma bez jistot vztahu i manželství?

Pokud se podíváme blíže na samotnou žádost o ruku, můžeme dojít k závěru, že může být ponižující až potupná pro obě strany. Pro ženu, která každé narozeniny, svátek či Vánoce čeká, že dostane malou krabičku ukrývající šperk, kterou třeba i dostane, ale nemusí v ní být to, po čem touží nejvíce. Potom je to velké zklamání. Pokud jí navíc její protějšek dává najevo spíš negativní postoj ke svatebnímu rituálu, šance se pomalu snižují a doba čekání prodlužuje. Ženina touha stát se oficiálně ženou jednoho muže se pomalu ztrácí, neboť čekáme-li na něco dlouho, už mnohdy ani nevíme, jestli to chceme.

Pro ženu je tedy potupná čekací doba, kdy se její protějšek vysloví. Jelikož neví, co je příčinou jeho váhání. Čeká, aby se mohla dát. „Žena si tedy může někoho vzít jen tak, že se stane kořistí.“²⁴ Beauvoirová tuto čekací dobu spojuje s tím, že ženy chodí obvykle na sjednané schůzky se zpožděním. Není prý důvodem skutečně to, že by žena neuměla přijít včas. Žena, pokud by chtěla, dorazí včas. Ona však čeká neustále na muže, až se vysloví, až si ji bude chtít vzít. Nemůže být aktivní, musí jen v tichosti čekat. Proto alespoň v běžných denních situacích si může roli vyměnit a být tou, na kterou čeká muž. A dát tak v tichosti najevo svou nespokojenost.

Není si snad on jistý tím, že ona je ta pravá? Nemyslí to s jejich vztahem vážně? Pokud si tím jistý je a poklekne, i on může pocítit diskomfort. Protože i když jako muž má v popisu práce udělat ten velký krok a požádat svou ženu o ruku, není vůbec jisté, zda ona jeho žádost přijme. Některým mužům může připadat naprosto ponižující už i samotné pokleknutí navzdory tomu, že se mu dostane odpovědi „ano“.

„Manželství znamenalo odjakživa něco docela jiného pro ženu a něco docela jiného pro muže.“²⁵ Proč se chtějí vdávat ženy a proč se chtějí ženit muži? Pro ženu je velmi zásadní jak den zasnub tak den, kdy své ano zopakuje, tedy svatební den. Jeho přípravě je schopná věnovat obrovské množství času, neboť ženy milují krásné šaty a sladké dorty. Avšak je třeba si uvědomit, že svatba a manželství jsou sice slova po sobě navazující, ale ani

²⁴ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. str. 362.

²⁵ Tamtéž, str. 226.

ta nejdražší svatba nezaručí šťastné manželství. A ani všechny vykonané zvyky a tradice během svatebního dne nezajistí lásku do konce života.

Jak muži vnímají svatbu a manželství? Ač by se tak možná nemuselo prvotně zdát, co když právě muži chtějí svatbu nejen pro ten jeden slavnostní den, ale protože chtějí, aby žena, kterou požádali o ruku, byla oficiálně jejich. Můžeme také tvrdit, že někteří muži si od manželství slibují nadstandartní péči jejich manželky o ně samé. Vstupují do manželství ze zištných důvodů, kterými je teplá večere či vyžehlená košile.

Nejen muži, ale i ženy vstupují do manželství nejen z touhy prožít svatební den, ale také proto, aby se svatební nocí získali i podíl na manželově majetku. Tzv. zlatokopky byly, jsou a budou v každé době, přičemž to nemusí být vždy nutně ženy. Bez ohledu na pohlaví jsou jedinci, které více než charakter zajímá výše konta.

Beauvoirová se o manželství vyjadřuje takto: „*Manželství bez pochyby znamená určité pohodlí materiální („Doma se jí líp než v hospodě“) i erotické („Takhle má člověk bordel doma“), zbavuje jedince osamělosti, dává mu domov a děti a tím i pevné místo v prostoru a času; je plným dovršením jeho existence.*“²⁶ Doba se neustále mění, muži i ženy podléhají novým technologickým trendům, které ohrožují instituci manželství. Přesto si myslím, že právě manželství a potřeba lásky je bytostně zakořeněna v obou pohlavích bez ohledu na to, jaká doba právě je. Což můžeme vidět na tom, že dnešní lidé stále považují svatbu za něco, co patří neodmyslitelně k životu a berou se. Stále se cítí šťastnější, když mají vedle sebe někoho, koho milují a on miluje je. A jistě je tomu tak bez ohledu na pohlaví.

Manželství má navzdory všemu velmi silného již zmíněného protivníka a tím je individualismus, který je následkem „*prolínání materiálních, sociálních a duchovních procesů změn.*“²⁷ Pluralizace možností, vyšší příjmy a více volného času nabízí „*hýřivé konzumní jednání*“.²⁸ Individualizaci chápeme jako „*proces rostoucího nevratného uvolňování členů společnosti z tradičních vazeb*“²⁹. Již zde nepůsobí silné tlaky tradiční společnosti, ale vše se stává možným. Už zde není jasně vymezené, co je dobré a co špatné. Mizí mezi nimi hranice.

²⁶ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. str. 232.

²⁷ HONNETH, Axel. Zbavovat se svéprávnosti. Paradoxy současného kapitalismu. 1. vyd. Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2007. ISBN 978-80-269-1. str. 183.

²⁸ Tamtéž, str. 185.

²⁹ Tamtéž, str. 175.

Pokud jedinec nechce žít tradičním způsobem, nemusí. Může žít celý život bez využití instituce manželství a nebude na tom tolik divného, jako by tomu bylo dřív. Axel Honneth ve své knize Zbavování se svéprávnosti tvrdí, že člověk už nevidí takový smysl v tom prožít život ve dvou, natož vázat se k někomu oficiálně – papírově, ale soustředí se především na své individuální nahlížení světa. Je zde přítomna nepřehlédnutelná „objektivní skutečnost stále silnější koncentrace na pouze vlastní, na druhých nezávislé zájmy³⁰“. Dnešní doba v důsledku způsobuje, že sobeckost je podporována.

Navzdory tomu všemu ale většina lidí usiluje o to, aby našla partnera, se kterým stráví alespoň část svého života. Zdá se tedy, že i když je partnerský život ohrožován pomocí vlivů zvenčí, stále má své nezastupitelné místo. Zmíněnými ohrožujícími vlivy mám na mysli např. možnosti rychlého seznamování na internetu.

S nástupem racionalismu oslabil také víra. Úcta před něčím vyšším. Domnívám se, že sňatek věřících uzavřených před Bohem měl dříve v jejich životech vyšší hodnotu než pro dnešní ateisty, kteří manželství berou jako „papír“, který je možný jedním podpisem stvrdit a když to náhodou nevyjde, tak dalším podpisem bez vnitřního zaujetí zase zrušit. Jakou váhu má sňatek před Bohem dnes?

V současnosti nebývá nutně důvodem pro obřad v kostele to, že jsou oba snoubenci věřící, ale např. to, že se jim jednoduše jen líbí prostory kostela a připadají jim dostatečně pompézní pro jejich svatební den, a především pro jejich svatební fotky. Jako kdyby si tito lidé neuvědomovali to, že nelze jen brát věci k užitku a prožitku, ale je třeba taky uvědomovat si vnitřní hodnoty takového obřadu. Podobně je tomu s tradicemi. Tradice už se nevykonávají kvůli nim samým, ale jsou bezmyšlenkovitě přejímány. Možná dotyční ani neznají jejich význam, ale je to moderní, tak to na své svatbě také chtějí. Dochází zde k opakování a napodobování něčeho, jehož smysl je aktérům vzdálený. Což se může v tomto ohledu zdát jako neškodné, pokud to však bylo aplikováno na jiné oblasti, mohlo by to být nebezpečné.

Zatímco manželství má blíže k pojmům jako je stálost či rutina, dnešní „elektronická média, jejichž posílený význam se v každodenním životě mnohem silněji než dříve stará o to, aby byl stále udržován při životě ideál stylu co nejoriginálnějšího, nejkreativnějšího

³⁰ HONNETH, Axel. Zbavovat se svéprávnosti. Paradoxy současného kapitalismu. 1. vyd. Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2007. ISBN 978-80-269-1. Str. 178.

životního rozvrhu“³¹. Žádaná není stabilita, ale změna a flexibilita. Místo hledání společné cesty s druhými mnozí hledají sami sebe. Jako kdyby věřili, že sami sebe najdou v té nejryzejší formě. Přitom právě kritickým střetáváním člověka s druhými dochází k poznávání sám sebe. Kdy zjišťujeme, jaký máme postoj k určitým věcem právě prostřednictvím dialogu s druhým. Kdy musíme náš pohled na věc objasnit nejen druhým, ale i sami sobě. Druhý nás může navést na cestu poznání nás samých.

Navzdory tomu zažíváme aktuálně období, kdy se lidé frekventovaně berou a jsou schopni za svůj svatební den utratit statisíce. Které pokud nemají, tak si je půjčí. Pokud se podíváme na svatební fotky těch, kteří se brali před třiceti lety a těch, kteří se berou dnes, všimneme si podstatného rozdílu.

Zatímco v současnosti vznikají barevné rozesmáté fotky ve foto koutcích se spoustou doplňků a zbytečností, dříve lidé na svatebních fotkách působili vážně až možná vystrašeně a smutně. Jako kdyby si dříve uvědomovali více váhu jejich činu. Jako kdyby v současnosti byla svatba brána více jako něco, co je možné poměrně lehce zrušit. Lidé jsou pojištěni proti všemu a neobvyklá dnes už není ani předmanželská smlouva, která má zajistit, aby v případě neúspěšného sňatku nedošlo k újmě ani jedné ze stran. Předmanželská smlouva má především ošetřit rozdělení majetku v případě rozvodu.

Prvotním důvodem pro manželství už nebývá to nejzákladnější, proč se manželství uzavírají – tedy mít potomky a utvořit jim domov. Působí to, jako kdyby se dnes mnoho párů rozhodlo říci své „ano“ ne kvůli tomu, aby při sobě stáli v dobrém a ve zlém až do konce života, ale proto, aby mohli uspořádat obrovskou svatební party pro spoustu svých známých. Aby zorganizovali velkolepou akci, kterou budou moct sdílet na sociálních sítích. V tomto ohledu se bohužel domnívám, že tato marnivost a potřeba akce a vzrušení se týká obou pohlaví. Žena i muž se rádi předvedou a ukážou širokému okolí, že na to mají. Samozřejmě opět nemůžeme hovořit o tom, že by to platilo zcela komplexně.

Jak již bylo řečeno, v současnosti zažíváme obrovský svatební boom. Tuto skutečnost můžeme doložit pomocí zprávy Českého statistického úřadu z roku 2018. V 90. letech začal počet sňatků klesat a minima počtu sňatků bylo dosaženo v roce 2013. Tato

³¹ HONNETH, Axel. Zbavovat se svéprávnosti. Paradoxy současného kapitalismu. 1. vyd. Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2007. ISBN 978-80-269-1. Str. 189.

situace se však začala zlepšovat, protože zpráva z roku 2018 uvádí, že v roce 2017 se „v Česku konalo 52 567 svateb. Nejvíce za posledních 10 let.“³²

Pokud se zaměříme na svatební rituál, zvykem bývá, že žena přejímá příjmení. Ani v 21. století na tom není nic neobvyklého. Při hlubším zamyšlení by byla nasnadě otázka, proč není stejně obvyklé pro muže přejímat příjmení ženy? Proč by měl náš partner automaticky dávat příjmení našim dětem?

Náš feminizovaný jazyk navíc odlišuje ženský a mužský rod, takže ženino příjmení mívá zpravidla koncovku -á, -ná, či -ová, Ač se toto rozlišení může zdát přirozené, tak „české feministky se pokoušejí odlišit od patriarchální společnosti tím, že svá příjmení nepřechylují a nechávají je v mužském tvaru.“³³ Ve snaze stát se rovným, se ženská kultura je stává podobnou až stejnou s mužskou kulturou. Namísto toho, aby žena byla ráda za svou jinakost a možnost odlišit se, snaží se jí zbavit a stát se stejnou – neautentickou.

„Feminismus v jazyce nemá pak jinou možnost než ženu gramaticky odlišit tím, že ji defeminizuje, a místo ženského rodu začne používat rod mužský.“³⁴ Pokud zbavíme český jazyk ženskosti, velmi ho ochudíme. V každém případě to, kdo po kom přejímá příjmení v současné době je především záležitostí dohody konkrétních novomanželů. Diskuse na toto a téma přechylování příjmení se vede i v mnoha televizních pořadech, např. v pořadu Michaely Jílkové Máte slovo a je to stále velmi aktuální.

Pokud se vezmou dva lidé, kteří si plně uvědomují, že manželství není jen procházka rájem, ale jedná se o náročnou cestu každodenním životem, možná jim jejich manželství vydrží do konce života. Takoví lidé jsou totiž připraveni, že o teplo rodinného krbu je třeba pečovat. Uvědomují si, že spokojené manželství vyžaduje práci a snahu hledat společné slovo i tehdy, když komunikace vážne. Navzdory společné práci však někdy může manželství skončit ještě za života obou – tedy rozvodem.

Důvodem k rozvodu může být např. nevěra jednoho z manželů. Zatímco před rokem 1989 můžeme pozorovat méně rozvodů, rozhodně nemůžeme tvrdit, že by nevěra neexistovala. Jednoduše jen nebyla jednoznačným důvodem k rozvodu. Zatímco po roce 1989, konkrétně v roce 1993 můžeme dle zprávy Českého statistického úřadu zaznamenat

³² KOLÁŘOVÁ, Petra. *Svateb přibývá* [online]. Vydáno: 14. 9. 2018 [citováno 17.2.2020]. Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/czso/svateb-pribyva>

³³ HAUSER, Michael. *Kapitalismus jako zombie neboli Proč žijeme ve světě přízraků*. 1. vyd. Praha: Rybka Publishers, 2012. ISBN 978-80-87067-62-8. Str. 102.

³⁴ Tamtéž, str. 102.

více rozvodů než v současnosti – konkrétně v roce 2018. Zatímco v roce 1993 proběhlo celkem 30 227 rozvodů, v roce 2018 se uskutečnilo celkem 24 313 rozvodů. Zajímavostí je, že zatímco v roce 1993 došlo k nejvíce rozvodů u manželů ve věku mezi 20–24 lety, v roce 2018 se věk manželů, kteří se rozhodli pro rozvod, pohyboval mezi 40–44 lety. Z čehož vyplývá, že největší počet rozvodů můžeme pozorovat u stejné skupiny lidí, tj. lidí, kteří se narodili v 70. letech minulého století.

Důvodem k rozvodu nemusí být jen nevěra, ale jednoduše jen zjištění, že si člověk vzal člověka, se kterým si nerozumí. Oproti minulosti, dnešní mladí snoubenci spolu obvykle před svatbou nějakou dobu žijí, a tak se mnohem lépe znají. Pokud si беру někoho, koho velmi dobře znám, je zde menší riziko, že mě překvapí něčím, co nebudu schopný tolerovat. Základem poznání druhého je komunikace. Druhý se nám ve své zranitelnosti také zjeví tehdy, ocitne se v náročné životní situaci.

Jak můžeme vidět, v roce 1993 došlo k největšímu množství rozvodů u věkové skupiny mezi 20–24 lety. Dnešní mladí lidé se v tomto věku nemohou rozvádět, protože nejsou ani vzati. Berou se obvykle až později, spíše kolem 30. roku. Sňatek je více promyšlen a už není brán jako něco, co musí být nezbytně uskutečněno. Nejvyšší počet prvních sňatků u žen je doložen v roce 2018 mezi lety 25–29. U mužů je tomu velmi vyrovnaně mezi 25–29 a 30–34 lety života.

Tento vyšší věk při vstupu do manželství je dán také tím, že ačkoliv se nám může zdát, že svět zrychluje, mnozí mladí si své mládí prodlužují např. studiem. Dnešní mladí lidé mají ve valné většině pocit, že musí mít automaticky maturitu a v ideálním případě alespoň titul bakalář, přičemž ne každému záleží na tom, aby jej měl z kvalitní školy. Ne každý v dnešní době studuje, protože chce mít znalosti. Někomu jde jen o to „mít ten papír“ a prodloužení se studentských let. Dále je také finančně náročnější zajistit si samostatné bydlení, a tak i to se stává jedním z faktorů, které ovlivňují dobu vstupu do manželství. Mladí lidé chtějí mít v dnešní době více jistot, než se rozhodnou vzít se a pořídit si potomky. Zatímco dříve mladí lidé bydleli u rodičů, či v podnájmu, dnes je trendem vlastní bydlení financované na základě hypotéky.

Co znamená rozvod pro ženu a co pro muže? Pokud jsou v manželství děti, domnívám se, že pro ženu rozvod stejně neznamená definitivní restart. Protože zatímco muž může bez většího problému založit novou rodinu s novou partnerkou a pořídit si s ní další děti, k ženě jsou její biologické děti pevně připoutány. Rozmyslí si více, zda chce mít další

děti. Také nový partner se hledá hůře. Ne každý dokáže plně tolerovat a milovat děti, které nejsou jeho krve. Také se nový muž musí smířit s tím, že taková žena nejedná pouze sama za sebe, ale s ohledem na své děti.

V této kapitole jsem se dosud zamýšlela nad oficiálním stvrzením svazku ženy a muže. Od roku 2006 však v České republice může uzavřít sňatek i žena s ženou či muž s mužem. Hovoříme zde o tzv. registrovaném partnerství. Vzhledem k tomu, že má práce se zabývá prvotně problematikou ženy, vztah dvou mužů v tomto ohledu opomenu a zaměřím se na ženy žijící v registrovaném partnerství. Nevyhneme se ovšem srovnání mužské a ženského soužití.

Je to právě homosexuální forma soužití, kdy ženy mají větší svobodu oproti mužům. Pokud zatouží po dítěti, není problém přirozenou cestou otěhotnět v případě potřeby s neznámým partnerem a vychovat dítě společně se svou partnerkou. Zatímco muži, pokud chtějí vytvořit rodinu o více členech, jsou vystaveni komplikovanější cestě za splněním tohoto snu. Jejich tělo není určeno k těhotenství, a tak nebýt žen, žádných potomků by se nedočkali.

Homosexuální vztahy patří mezi kontroverzní témata. Stejně jako ženy za sebe, musí i homosexuálové bojovat za svá práva. I když dosud nemohou uzavřít plnohodnotné manželství, je úspěch, že mohou vytvořit podobnou formu oficiálního svazku alespoň prostřednictvím registrovaného partnerství.

V závěru této kapitoly bych ráda shrnula hlavní myšlenky. Snažila jsem se o zdůvodnění významu svatby a manželství. Zároveň jsem poukázala na to, že dnešní doba chce jiné aspekty života, než kterými je stabilita. Dnešek žádá flexibilitu, což může být do budoucna velkým nepřítelem manželství. Přesto se domnívám, že touha po oficiálním svazku dvou lidí zcela nevymizí ani u jednoho pohlaví.

Žena a rodina

V následujících řádcích bych se ráda zaměřila na ženu a její vztah k rodině. Co je vůbec myšleno rodinou? Pokusím se postupně zamyslet nad vztahy ženy k její rodině tvořenou mužem a dětmi, poté na ostatní vztahy ženy s jejím rodiči, prarodiči či sourozenci.

V současnosti bývá obvyklé, že nejužší rodinu tvoří rodina nukleární. Nukleární rodinou rozumíme rodinu, která „je samostatnou rodinnou jednotkou, kterou tvoří pouze dvě generace: generace rodičů a jejich dětí.“³⁵ Již nebývá zvykem, že by žili s prarodiči v jednom domě či v jejich blízkosti, ale mnohdy žijí na druhém konci světa. Stěhování ženy do domu muže již není tak časté. Naopak, novomanželé se snaží získat samostatné bydlení, aby mohli žít sami podle sebe.

Co se týče kapitoly „Žena a práce“ a „Žena a rodina“, budou mít několik styčných bodů. Rodina totiž není něco, co se samo bez přičinění dává, nýbrž něco, co vyžaduje práci. Nelze tedy očekávat, že v případě koncentrace jedinců pouze na jejich vlastní program a zájmy, bude rodina fungovat. Vlastní zájmy jsou dožadující, ale mělo by následovat i společné zasednutí u jednoho stolu a duševní setkání u společné věci. Společné sdílení šťastných i nešťastných chvil je zásadní.

Rodina, pokud je funkční, tak zpravidla splňuje několik funkcí. Zde máme na mysli funkci citovou, ochrannou a výchovnou. Rodina má dítě zajistit nejen materiálně, ale dát mu pocit bezpečí a lásky. V minulosti byl hlavním důvodem zakládání rodin samotný boj o přežití – zajištění potravy a péče o členy rodiny. „Zatímco dříve měla rodina hlavně ekonomickou úlohu, protože zajišťovala svým členům živobytí, dnes je většina rodin založena na sdílení emocí.“³⁶ Je tomu skutečně tak? Ačkoliv se dnes lidé berou především z důvodu lásky ke druhému člověku a zakládají rodiny, protože chtějí dávat lásku svým potomkům, obávám se, že ne všechny rodiny jsou založeny na sdílení emocí. Bez ohledu na uplynulou dobu, i dnes můžeme vidět rodiče, kteří se mylně domnívají, že veškerá jejich péče o potomka začíná a končí tím, že mu zajistí materiální potřeby.

„Rodina měla řadu funkcí, které dnes nahrazují různé organizace. Nejdůležitějšími byla funkce materiální (zajištění střechy nad hlavou a jídla), reprodukční (zachování rodu, rodového jména a majetku) a pečovatelská (starost o nemocné a staré členy rodiny).“³⁷ Zmíněnými organizacemi máme na mysli např. domovy důchodců. Zatímco dříve nejstarší členové zůstávali do konce svého života doma mezi svými a starali se o ně jejich potomci,

³⁵ SMETÁČKOVÁ, Irena. Na cestě k vlastní rodině. 1. vyd. Praha: Otevřená společnost, 2008. ISBN 978-800-87110-12-6. Str. 35.

³⁶ Tamtéž, str. 40.

³⁷ Tamtéž, str. 39.

dnes je možnost „odložit“ je do domova pro seniory, kde se o ně postarají lidé, pro které je tato činnost většinou placenou prací a zaměstnáním.

Právě zde se žena dostává do velmi těžké situace. Zmíněná pečovatelská funkce rodiny je vykonávána především ženou, přičemž nemáme na mysli péči pouze o ty nejmladší, ale i o ty nejstarší. Pro ženu zde vzniká obrovské dilema. Měla by své rodiče či prarodiče „odložit“ někam, kde se o ně postarají druzí, pro které je pečovatelská činnost placenou prací, nebo by měla svou kariéru ukončit a za příspěvek na péči se o ně postarat sama?

Nemusí zde jít jen o otázku péče o starší členy rodiny, ale i o péči o manžela nebo o děti, pokud život způsobí, že nejsou schopni sami přiměřeně jejich věku fungovat. Žena je zde mnohem více stavěna před životní otázku, zda upřednostnit samu sebe, svou práci a své zájmy, nebo se „obětovat“ rodině. Obětovat se někomu koho sice milujeme, ale kdo není ten, koho bychom měli mít na první místě proto, abychom skutečně dokázali pomáhat okolí – sami sebe.

Jak již bylo řečeno, dnes zastupují určité aspekty rodiny různé organizace, které umožňují zvážení toho, kde a za jakých podmínek založí jedinec vlastní rodinu. Takovou organizací jsou nejen výše zmíněné domovy pro seniory, ale také např. jesle, mateřská školka, školní družina či agentury sdružující mladé dívky, které nabízí placené hlídání dětí.

Mladé rodiny si mohou dovolit nežít v blízkosti svých rodičů, protože pomoc s dětmi jim může nabídnout „někdo cizí“. Žena, která se stane matkou, nemusí bezpodmínečně žít s otcem svého dítěte, protože dnešní doba jí nabízí několik možných řešení. *„Z historického pohledu není péče o děti, kterou vykonávají jiné osoby než matka, ničím novým. Matky pracují od té doby, co existují lidé, vždy byly při výchově dětí odkázány na pomoc druhých.“*³⁸ Současnost však umožňuje vysokou míru individualizace v tom smyslu slova, že žena matka nemusí hledat pomoc s hlídáním svého dítěte u otce dítě, ani u svých rodičů nebo sousedů, ale může najít slečnu na hlídání na internetu. Navzdory tomu, že taková péče je placená, bývá často využívána. Závislost matky na rodině v tomto ohledu klesá, protože

³⁸ HONNETH, Axel. Zbavovat se svéprávnosti. Paradoxy současného kapitalismu. 1. vyd. Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2007. ISBN 978-80-269-1. Str. 197.

pokud jí to její finanční situace dovolí, je schopná zaplatit si výpomoc zvenčí. Další možnosti pro matky, které chtějí pracovat místo toho, aby byly na mateřské dovolené, jsou jesse.

Rodina je jakási neplacená práce, kterou žena vykonává pro uskutečnění své vlastní existence. Rodina obecně je prací, kterou její členové rádi vykonávají, protože dává smysl jejich životu. Bylo řečeno, že zajištění pečovatelské funkce připadá právě ženě. Muži tuto otázku příliš zodpovídat nemusí, jelikož jim náleží zpravidla zajištění jiné funkce, a to funkce materiální. Tato funkce však není zajišťována v mnoha případech pouze jimi, ale pokud žena pracuje a má svůj příjem, tak i ona přispívá materiálně do chodu rodiny.

Existuje zde představa, že ženy v minulosti byly pouze v domácnostech a o jejich zajištění se starali pouze muži. Bylo tomu tak, ale pouze v bohatých rodinách. V chudších částech společnosti musely vždy ženy pracovat nejen doma, ale i mimo něj. *„Čím chudší rodina byla, tím více práce musely ženy zastávat – a to nejen v rodině, ale často i mimo ni. Práce v domácnostech byla v tehdejší době fyzicky náročná. Vždyť neexistovala elektrina, a tedy ani žádné domácí spotřebiče, které by usnadňovaly úklid domácnosti nebo vaření. Navíc ženy z chudých rodin musely na venkově pracovat na polích a ve městech byly zaměstnány v továrnách či dokonce v dolech.“*³⁹ Práce mimo domov tu tedy v jisté formě byla vždy. Co se ale neustále vyvíjí, je to, jakou práci ženy mimo domov vykonávají. Oproti minulosti mají ženy dnes nárok na práci dle jejich vzdělání, a tudíž se mohou skutečně realizovat v oboru, který je naplňuje.

V následujících řádcích bych se ráda zaměřila na to, jakou důležitost má rodina pro ženu a jakou pro muže. Na mysli je zde tedy vztah, potažmo manželství, ze kterého vzejdou potomci. Mohli bychom tvrdit, že potomci jsou stejně důležití pro muže jako pro ženu, ale domnívám se, že muž se snadněji dokáže smířit s tím, že žádné potomky mít nebude, na rozdíl od ženy, pro kterou je to jedna ze základních funkcí, kterou touží naplnit. Ženy touží po tom mít někoho, o koho budou moci pečovat.

Přesto i zde se můžeme setkat s rozdílnými typy žen. Existují nejen ženy, které mají touhu plodit a následně pečovat o své potomky. Jistě bychom našly i takové ženy, které sice potomky zplodily, ale nebyly ochotné se omezit ve vlastní kariéře, a tak jakmile to bylo možné, děti svěřily do péče jiných. Nemohly vydržet bez vlastní práce mimo domov, navzdory tomu, že finanční situace jim to dovoľovala. Proč si takové ženy pořizují děti?

³⁹ SMETÁČKOVÁ, Irena. Na cestě k vlastní rodině. 1. vyd. Praha: Otevřená společnost, 2008. ISBN 978-800-87110-12-6. Str. 33.

Chtějí mít odškrtnutou položku „dítě“ a dál nerušeně pokračovat v životě? Nebudou později litovat, že si nechaly dobrovolně ujít nejranější období jejich potomků?

V knize od Axela Honnetha „Zbavování se svéprávnosti“ najdeme kapitolu s názvem „Požírání emancipace své děti?“ V této kapitole je zkoumána otázka, jak ovlivňuje děti brzký návrat jejich matek do práce. Přičemž to, jak negativní dopady tato situace může na děti mít spočívá v tom, jaký vztah měla matka se svým potomkem v prvním roce jeho života. Z kvality tohoto vztahu se odvíjí následující vztah. *„Děti matek, které reagovaly na signály svého dítěte v prvním roce života citlivě – tj. hned a přiměřeně – byly v cizí situaci vázány bezpečně; ty které reagovaly někdy přiměřeně, někdy však odmítavě nebo přehnaně ochranně (tedy vcelku nekonzistentně), měly spíše ambivalentní děti; třetí skupina matek, které se k zármutku a potřebě útěchy stavěly spíše odmítavě, měly převážně vyhybavé děti.“*⁴⁰ Lze tedy tvrdit, že matka, která má se svým potomkem vytvořenou bezpečnou vazbu, svého potomka nijak neohrozí tím, že se vrátí do práce dříve.

Oproti tomu matka, která se k potomkovi chová spíše extrémně než přiměřeně, dítě ohrozí více, i když s ním zůstane doma, jak nejdéle to bude možné. Vzhledem k tomu, že tato ambivalentní matka vyjadřuje dítěti na jedné straně mnoho lásky a citu, na straně druhé odmítání a rozčilení, podobně se potomek bude chovat i ve vztahu k ní. Co se týče poslední varianty odmítavého chování matky, lze se domnívat, že podobně jako u ambivalentní varianty je zde něco, co nebude lepší, ani když žena zůstane doma, dokud jí to bude umožněno. Pokud dítě vycítí chladné a odmítavé chování ze strany matky, matka se později nemůže divit, že se jí dítě nesvěřuje. Toto vyhybavé chování a odstup může přetrvávat až do dospělosti.

Bezpochyby se můžeme setkat s muži i s ženami, kteří se svobodně rozhodnou, že potomky mít nechtějí a věnují se jiným zájmům. Rozdíl ale bývá v tom, že zatímco pro muže je toto rozhodnutí nemít vlastní děti uzavřenou záležitostí, ženy mnohdy po několika letech stejně doženou myšlenky na to, jaké by to asi bylo, mít vlastního potomka? Zaplaví je výčitky, že nenaplnily jednu ze svých základních možností.

Samozřejmě ne vždy je to, zda žena bude či nebude mít potomka, otázkou svobodného rozhodnutí. Někdy to jednoduše není přirozeně možné a žena či její muž děti

⁴⁰ HONNETH, Axel. Zbavovat se svéprávnosti. Paradoxy současného kapitalismu. 1. vyd. Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2007. ISBN 978-80-269-1. Str. 205.

mít nemůže. Je tu ale možnost adopce, kdy žena může svou lásku dát adoptovanému dítěti. Již zde bylo poukázáno na povolání učitele a jeho lásky k dětem. Domnívám se, že právě povolání učitelky může být pro ženy, které nemohou mít vlastní děti, utěšující. Protože mají tu možnost šířit svou lásku a pomoci prostřednictvím své práce mnoha dětem, které sice nejsou jejich krve, ale ony k nim přistupují tak, jako by byly. Znovu se vracíme k otázce lásky a k myšlence Ericha Fromma, kdy ten, kdo skutečně umí milovat, miluje bez ohledu na to koho. Ten, kdo dokáže milovat jen potomky své vlastní krve, ten nemiluje skutečně.

Jak přispívá muž a žena do chodu rodiny? Můžeme se domnívat, že žena do rodiny investuje více než muž. Sice obvykle přináší menší finanční přínos do domácnosti než muž, ale o to víc vnáší do domova své energie, úsilí a osobního času. Vkládá svou osobní zainteresovanost. Dává z něčeho, co je z ní samé. Možná právě i proto je pro muže v případě krize snazší rodinu opustit a odejít za jinou ženou, se kterou se nezdráhá založit další novou rodinu. Jelikož většinou vždy muž přispívá do chodu domácnosti právě především prostřednictvím peněz. Kdežto žena přispívá kusem sebe samotné. Domov bývá odrazem ženina nitra. To, jak jej stylizuje, jak o něj pečuje, jak si hraje s detaily. Či naopak může poukazovat na ženinu rezignovanost a odevzdanost osudu.

Nejen finanční obnos, ale i ruku k dílu přináší někteří muži. Existují i takoví muži, kteří se snaží svým ženám pomoci s nákupem či s večeří. Snaží se trávit volný čas se svými potomky a pomáhat jim s úkoly. Navzdory tomu se stále traduje typický obraz „domácí pohody“, kdy muž odpočívá u televize s pivem v ruce a žena žehlí, vaří či luxuje. Jsou to právě muži (bez ohledu na věk), kdo tento vzor považuje za správný a směrodatný. Co muži v dnešní době dělají tak světoborného, že by jim ženy měly dělat služby? Nežijeme již v dobách, kdy chodili muži lovit mamuty a rodina by bez nich zahynula. Přesto jsem přesvědčená, že se muži o své místo bát nemusí. Neustále totiž dodávají našemu světu jistý prvek racionálna a když je třeba, nám ženám dodávají emocionální stabilitu. Jednoduše řečeno, stále docházíme k tomu samému – prvek komplementarity mezi mužským a ženským je nepřehlédnutelný.

Navzdory tomu, že je doba oproti minulosti jiná, stále někteří muži mají pocit, že pokud náhodou umyjí nádobí či udělají večeří, tak dělají práci za ženu. Pokud je žena plně zaměstnaná v domácnosti a žádnou placenou činnost mimo domov nevykonává, pak zajisté. Ale pokud muž i žena pracují na plný úvazek, pak je na místě, aby veškerá péče o domácnost byla rozdělena. Pokud by totiž muž nadále vyžadoval, aby mu žena posluhovala, znamenalo

by to, že se domnívá, že jeho práce je méně náročnější než ta její. Problematice ženy a práce se budu více věnovat v následující kapitole.

Velkou moc má žena, která svým chováním v rodině buduje nové vzorce ve svých potomcích. To, jakým způsobem se sama vypořádává s rolí ženy je určující pro její dcery i syny. Pokud dcera vnímá, že její matka dělá v domácnosti vše, pravděpodobně se bude domnívat, že je to tak běžné a nepokusí se domácí činnosti rozdělit ve své budoucí rodině jinak. Pokud naopak vidí, že její rodiče si vzájemně pomáhají a činnosti jsou rozdělené, bude pravděpodobně přirozeně něco podobného vyžadovat i od svého budoucího partnera a nespokojí se s tím, že ona sama by měla zastat veškerou péči o rodinu a domácnost.

Traumatizující střet se skutečností může nastat pro muže, který vyrůstal v rodině, ve které panovalo tradiční rozdělení rolí dle pohlaví. Žena v kuchyni, muž v lese. Žena žehlí, muž leží u televize. Tento mladý muž bude pravděpodobně v budoucnu trvat na podobném rozložení rolí, bez ohledu na to, že on i jeho žena vykonávají podobně fyzicky, psychicky i časově náročnou práci. V případě, že sám sebe náhodou přistihne při typicky ženské činnosti – např. vaření večeře, neuchrání se myšlenky, že je něco špatně a že dělá práci za ženu. Doby se však změnila a jak již bylo zmíněno, tradiční vazby se uvolňují. Co dříve nebylo obvyklé, dnes je přinejmenším možné. Rodina současnosti by měla reagovat na změny a kriticky je reflektovat.

Nebylo by objektivní pohlížet pouze na muže jako na ty, kteří se chtějí práci v domácnosti vyhnout. Je třeba poukázat i na opačné případy, kdy se žena domnívá, že muž je tu od toho, aby se o ni postaral. Zatímco v minulosti bylo obvyklé, že ženy se spíše dříve než později vdaly a založily vlastní rodiny, které vyžadovaly jejich péči. Dnes můžeme pozorovat i takové ženy, které navzdory tomu, že mají věk na to, aby se osamostatnily, stále žijí u svých rodičů. Nejsou tedy zvyklé starat se o domácnost v její celosti, jako kdyby žily samy či s mužem. Neorientují se v základních otázkách péče o domácnost, protože stále existují v režimu dcery, o kterou je postaráno, nikoli v režimu ženy, která se samostatně stará.

Ať už v naší společnosti existují jakékoli očekávání od mužů a žen v rámci tradiční rodiny, je třeba tato očekávání kriticky reflektovat. Co se týče péče o domácnost, domnívám se, že ani žena, ani muž, by neměli tolerovat situaci, kdy je činnost v rodině nerovnoměrně rozdělena. Cílem má být rovnováha a klíčem k ní komunikace.

Žena a práce

V této kapitole bych se ráda zaměřila na ženu ve vztahu k práci. Vycházet budu především ze Simone Beauvoirové a z Betty Friedanové. Když ženy získaly svá občanská práva, mohlo se zdát, že právě to je tím, co je udělá svobodnějšími a díky čemu jejich život bude plnohodnotnější. Budou se moci stejně jako muži aktivně podílet na politickém životě. V jistém smyslu slova ženy sice získaly nové výhody, kterými se přiblížily rovnosti s muži, ale stále je zde přítomna jistá závislost ženy na muži. „*Žena není ještě od muže osvobozena tím, že má v rukou volební lístek.*“⁴¹

Ve skutečnosti je tím, co dělá ženu skutečně nezávislou, práce. Práci zde není myšlena žádná domácí činnost konaná „zdarma“. Práci je zde míněna taková činnost, která ženě umožňuje její finanční (absolutní nebo alespoň částečnou) nezávislost na manželovi. Právě proto je práce za peněžní odměnu tak důležitá. Beauvoirová tvrdí, že: „*Jenom práce jí může zajistit konkrétní svobodu.*“⁴² Svobodu, která jí umožní konat, co sama chce bez ospravedlnování. Práce se tedy zdá být něčím, co je prvotně důležité k tomu, aby žena mohla vést spokojený život. Aby byla žena nezávislá. Je tomu ale skutečně tak? Chce být žena nezávislá?

Měla by být žena finančně závislá či nezávislá na svém manželovi? Měla by být ženou plně zaměstnanou v domácnosti nebo docházet do zaměstnání? Pokud je žena ženou v domácnosti a platí jí manžel, můžeme ji nazvat manželovým zaměstnancem? Ačkoliv se zde hovoří o manželovi a o manželce, vztah splňuje i náležitosti zaměstnavatele a zaměstnance, ačkoliv vyplývá nikoliv z pracovní, ale z manželské smlouvy.

Ženě se nabízí dvě základní cesty, kterými se svém životě může vydat. Buď se práce vzdá a smíří se s tím, že bude závislá na tom, co dostane od manžela, nebo udělá vše proto, aby se stala samostatnou a soběstačnou. Je zde ale i další varianta kompromisu, vydá-li se žena zlatou střední cestou, kdy má svou práci a jistý příjem, který by jí sice třeba nezajistil veškerý komfort, kdyby žila sama, ale je dost vysoký na to, aby jí zajistil alespoň částečné vymanění z manželova vlivu.

⁴¹ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. str. 352.

⁴² Tamtéž, str. 352.

Samostatnost, soběstačnost a osobní hrdost dokáže zajistit práce. Již v předchozích řádcích jsem měla tendence spojovat práci se svobodou a přisuzovat jim synonymní význam. Ačkoliv práce zajistí finanční odměnu, pro někoho může být pravým opakem svobody.

Měla by žena pracovat? Pokud ano, jakou práci by měla vykonávat? Samozřejmě není práce jako práce. Pokud jsou ženy nuceny vykonávat těžké typicky mužské práce, možná by uvítaly více závislost na muži než sebetřýznění namáhavou činností ve fabrice. Beauvoirová poukazuje na to, že: „*Kdybychom jim nabídli, aby si vybraly mezi čtyřiceti hodinami týdenní práce v továrně nebo v domácnosti, bezpochyby bychom dostali docela jiné odpovědi.*“⁴³ Zatímco jedna žena by zvolila práci v továrně za vidinou toho, že se bude sama podílet na vytváření svého místa ve světě podnícená ideou emancipace, další žena by s klidem přijala péči o domácnost. Ač měla první žena sebevětší ideály pro své rozhodnutí, když zpozoruje, jak její kolegyně vede na první pohled „snazší“ život v domácnosti, donutí ji to její revoltující přístup pozměnit. Proč by ona měla dříť v továrně, když jiná k blahobytu přijde tak snadno, bez viditelnější námahy ohraničené pracovní dobou?

Pozastavíme-li se blíže nad výše uvedenými případy a připustíme-li, že ženy by dostaly na výběr, jakou práci budou vykonávat, čím by byly způsobeny rozličné odpovědi? Proč některé ženy navzdory tvrdým pracovním podmínkám fabriky si tuto možnost zvolí? Předpokládáme-li, že by byla taková žena případně zajištěna i tehdy, když by zůstala doma a živil by ji manžel? Jako kdyby žena cítila, že musí sama sobě i svému muži a celému světu dokázat, že ona to dokáže i sama bez jakékoliv pomoci. Pere se o to, aby nebyla „jen“ matkou, manželkou a hospodyní, ale chce mít i svou kariéru mimo domov.

Tato situace nesouvisí pouze s prací, ale i se studiem. Jakou nechuť asi zpozoruje žena, která se snaží o to mít dobré vzdělání, které jí zajistí dobré zaměstnání, když zjistí, že její kamarádka sice nemá vystudovanou kvalitní univerzitu ani nemá lukrativní práci, ale jednoduše se uměla vdát a tím plně zajistit budoucnost pro sebe i své potomky. Hovoříme zde „*o jisté privilegované kastě, do níž se žena může dostat anebo v ní zůstat prostě jen tím, že dá své tělo, což je pro mladou ženu skoro neodolatelným pokušením.*“⁴⁴ Pro některou ženu to může být neodolatelnou možností úniku. Nemá pocit, že by dávala málo. Dává přeci sama sebe a na oplátku čeká, že ji muž zajistí finančně a ona mu vytvoří domov, o který

⁴³ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 353.

⁴⁴ Tamtéž, str. 353.

bude ona na plný úvazek pečovat. Oba budou spokojeni a ona se vyhne svízelné práci mimo domov.

„Je přirozené, že ji takové snadné řešení láká, tím spíš, že práce zaměstnaných žen je často nevděčná a špatně placená. Manželství je kariéra výhodnější než mnohé jiné.“⁴⁵ Přesto ne každá žena se smíří se svým odevzdáním do rukou partnera a podmaněním se mu bez boje. V každém případě je třeba zde poukázat na prolínání pojmů manželství – kariéra – práce. Hranice mezi nimi mohou v některých případech splývat, jindy naopak žena může usilovat o odlišení a nespokojit se s kariérou coby manželstvím.

Neustále zde dochází ke střetávání mezi odevzdáním se a vymaněním se. Je přítomen rozpor mezi soběstačností, samostatností a závislostí, podporou a oporou. Ve skutečnosti možná ženy nechtějí být samy za sebe odpovědné jednotky. Možná se za kariérním úspěchem a nezávislostí na muži ženou kvůli tomu, aby si získaly větší respekt nejen samy u sebe, ale právě i u mužů. Aby se odevzdaly muži, který je díky jejich „přidané hodnotě“ bude více milovat. Mnohdy pak může docházet k tomu, že žena *„ze svých úspěchů v zaměstnání dělá zásluhy, jimiž obohacuje svou představu o sobě; potřebuje pak, aby nějaký pohled shora odhalil a potvrdil její hodnotu.“⁴⁶* Nabízí se zde otázka, zda tato potřeba potvrzení vlastní hodnoty od někoho druhého neznačí jen nedostatek lásky k sobě samé. Zda se necítí málo milována ostatními, a proto se snaží vyznamenat i mimo prahy domova a ukázat svému muži, že má stejné právo na plnohodnotné místo ve světě jako on. Jako kdyby žena v sobě samé nesla tíhu komplexu méněcennosti.

Možná kdyby muži *„dokázali milovat místo otrokyně tvora sobě rovného – jak ostatně činí ti z nich, kteří se sami zbavili útočnosti a komplexu méněcennosti – měly by ženy se svým ženstvím mnohem méně trápení; byly by přirozenější a prostší a staly by se ženami bez tolikeré námahy, protože koneckonců ženy jsou.“⁴⁷* Když pohlédneme do samého jádra, možná je opravdu zásadní přístup muže, na který je reakcí ženský postoj. Co když si ženy jen přejí moci být ženami ve své křehkosti a dostat svých primárních potřeb, jen sami muži jim to neumožňují a chtějí od nich víc? Možná ženy prvotně netouží po tom, mít dalekosáhlou kariéru, ale jen chtějí větší respekt od opačného pohlaví. Možná je tím hnacím motorem touha po uznání, kterou v sobě má každý z nás. Ačkoliv se může zdát, že chtějí

⁴⁵ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 231.

⁴⁶ Tamtéž, str. 368.

⁴⁷ Tamtéž, str. 358.

ženy od muže co nejvíce volnosti, mnohdy „*samy sobě kují řetězy, jimiž on je ani nechce spoutat.*“⁴⁸

Pokud se ženy věnují naplno své kariéře, může se to vylučovat jak s manželstvím, tak s potomky. Fyzické sexuální potřeby jsou však stále přítomny. Když má žena nahodilý sexuální styk s neznámým mužem, proto, aby ukojila své aktuální touhy, proč je to posuzováno jinak, než kdyby to udělal muž? Proč bývá na tuto situaci nahlíženo způsobem, že žena je slabá, a tak podléhá muži? Málokdo si uvědomí, že žena třeba nutně „*nepodléhá okouzlení, nýbrž vykonává akt, který sama žádá.*“⁴⁹ Jako kdyby to mělo urazit mužskou ješitnost, že i žena se může rozhodnout, zda se odevzdá či ne. To, že i žena může pocítovat sexuální chtíč nekoresponduje s mužskou představou, že ženy si chtějí povídat, zatímco muži jsou ti sexuální bohové. Je třeba si připustit, že pokud žena dokáže mít stejně úspěšnou kariéru jako muž, může mít i stejné sexuální potřeby jako muž.

Dosud jsme hovořili o ženě a o práci spíše obecně. Nyní by bylo dobré si připustit, že to jakou práci žena vykonává, souvisí s tím, jak jí s domácností je schopen pomoci muž. Pokud má žena tři malé děti a je lékařkou v nemocnici, kde musí sloužit noční a víkendové služby, bez mužovy angažovanosti by jen s těžkostmi mohla dělat svou práci. Musela by hledat pomoc s péčí o potomky jinde. Jednoznačně ale už to, že ženy v dnešní době mohou zastávat odborné práce, že mohou být právě třeba lékařkami, značí, že žijeme v době, kdy ženy již mnoho bojů vybojovaly.

Přesto však tradiční model vykazuje, že domácí práce by měly být doménou pouze ženy. Jelikož se mužům tato představa líbí, někteří se jí tvrdě ohánějí. Ženy se v dnešní době nemusí smířit s tím, že veškerý běh domácnosti závisí na nich. Proč by ona měla být v kuchyni a on ležet u televize, když oba přináší domů podobně vysoký plat? „*Ona má stejné právo na svůj volný čas jako on.*“⁵⁰ Existuje mnoho variant toho, jak můžeme naložit s rozdělením domácích prací. Buď žena zaujme svou tradiční pozici a vše se bude snažit obstarat sama, nebo se domácí práce rozdělí mezi oba partnery a případně také mezi potomky. Právě domácí práce nám umožňují náhled do obecné představy rolí žen a mužů ve společnosti. Domácí práce mohou být rozděleny pevně daným systémem, nebo může konkrétní potřebnou činnost provést ten z partnerů, který má zrovna čas. Není důvod, aby

⁴⁸ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 368.

⁴⁹ Tamtéž, str. 363.

⁵⁰ SIMERSKÁ, Lenka. SMETÁČKOVÁ, Irena. Pracovní a rodinná praxe mladých lékařek. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2000. ISBN 80-85950-84-7. Str. 51.

žena zastávala všechny činnosti sama. To, že vykonává jinou práci než muž, znamená pouze jedno, vykonává jinou práci, nikoliv automaticky méně náročnou. Každá práce je náročná v jiném směru. Samozřejmě musíme vzít v úvahu i extrémně rozdílné práce co do náročnosti, kdy muž v práci skutečně dře, ať už fyzicky či psychicky a žena si jde do zaměstnání pouze posedět, odpočinout a poklábosit s kolegyněmi. V tomto případě je samozřejmě na místě, aby žena zastala větší část práce o domácnost.

Jiná situace samozřejmě nastává tehdy, je-li muž živitelem rodiny a žena nemá své vlastní zaměstnání. V takovém případě by bylo podivující, kdyby muž přišel po náročných pracovních jednání domů, a ještě si sám musel vyžehlit košili a ohřát večeři. Zatímco dnes je obvyklé, že ženy pracují, dříve „pokud žena chtěla pracovat, ohrožovala tím postavení svého manžela. Mohlo by se na něj pohlížet jako na někoho, kdo nedokázal svou ženu a děti uživit.“⁵¹ Zatímco v současnosti právě to, že ženy běžně pracují, mužům může nikoliv vadit, ale může jim to naopak vyhovovat. Jedná se přece pro ně o výhodnou situaci. Finanční starost o rodinu už neleží pouze na jejich bedrech. Žena bývá nejen pečovatelkou o domov, ale také přispívá do rodinného rozpočtu. Běžně se tedy od ženy očekává nejen to, že přinese každý měsíc domů plat, ale ještě zastane domácí práce a péči o děti.

Přesto nelze nezmínit, že existují i takoví muži, kteří jsou ochotni oželet finanční příspěvek ženy na domácnost a dají přednost tomu, aby žena setrvala doma. Vidí v tom totiž jistou možnost s ženou manipulovat. Mají ji najednou v hrsti. Žena, která od rána do večera žije jen tím, co musí udělat v kuchyni, či co potřebují její děti či muž, snadno ztratí přehled o tom, jak funguje běžný život „venku“. Taková žena lehčeji začne nabývat dojmu, že musí svého muže poslechnout a chovat se tak, jak on si přeje. Jemu přeci vděčí za to, že mají co jíst a kde bydlet. Navíc pokud má děti, není pro ni snadné ze zajatého systému vystoupit a postavit se na vlastní nohy. Je přirozené, že může pociťovat před svým mužem strach. Mnohdy se bojí, co by se stalo, kdyby se vzepřela. Nejhorší možnou variantou je tedy ta, kdy se žena smíří s tím, že celou svou existenci zasvětil práci doma a odevzdá se potřebám druhých, aniž by reflektovala jakékoli vlastní zájmy a potřeby.

Závěrem pro tuto úvahu o domácích pracích shledávám jako podstatné zmínit, že nelze obecně říci, kdo z partnerů má jaké činnosti provádět a jak často. Zásadní je, aby ženy i muži měli potřebu rozdělit si domácí práce spravedlivě. Aby jeden nedělal většinu a druhý

⁵¹ SMETÁČKOVÁ, Irena. Na cestě k vlastní rodině. 1. vyd. Praha: Otevřená společnost, 2008. ISBN 978-800-87110-12-6. Str. 33.

minimum, pokud jejich zaměstnání vyžaduje přibližně stejnou námahu. Jde neustále o jistou komplementaritu mezi oběma pohlavími.

Jaké negativní dopady může mít současnost na ženy? Dnes ženy běžně pracují a chtějí být mnohdy nejen úspěšnými v práci, ale také dobrými matkami, manželkami, milenkami a hospodyňkami. Avšak obvykle není možné být úspěšnými ve všech oblastech, což může vést k roztržiténosti, ke konfliktu rolí a v neposlední řadě také ke frustraci. Žena se snaží být skvělou nejen v práci, ale i doma, kde bylo její původní určení. Žena totiž navzdory všemu „*nechce přijít o svůj úděl ženy*.“⁵² Chce mít svou nezávislost a společenské uznání a zároveň nešdit rodinu. „*A tak je dnes nezávislá žena rozpolcenou bytostí, kterou na jedné straně tíží požadavky povolání a na druhé straně starost o naplnění sexuálního poslání*.“⁵³ Dnešní žena chce naplnit všechny své možnosti a očekávání společnosti. Snaží se, aby jejím dětem ani manželovi nic nescházelo a ona sama ještě byla co možná nejvíce samostatná a úspěšná. Je však důležité, aby žena občas také zpomalila a zamyslela se nad tím, zda ji tento životní styl „být ve všem perfektní“ naplňuje. Zda není lepší smířit se s tím, že ne všem může člověk excelovat.

Zatímco Beauvoirová ve své knize Druhé pohlaví mluví o ženách především ve francouzském kontextu, Friedanová se zabývá ve své knize *Feminine Mystique* americkými ženami. Friedanová tvrdí, že ženy svou úlohou žen v domácnosti strádají. Dokonce je prý to, že jsou uvězněny v kuchyni a u dětí, příčinou jejich depresí. Uvádí, že většina pacientů v psychiatrických ordinacích jsou především ženy. Což prý dokládá to, že muži jsou pravděpodobně psychicky zdravější, protože mají svou kariéru a zaměstnání. Domnívám se, že však to, že více pacientek je žen než mužů, neznačí to, že muži depresemi netrpí. Pouze mají ženy větší potřebu svůj problém nikoliv dusit v sobě, ale hledat řešení třeba právě v psychiatrické ordinaci. Oproti tomu muži si smutky a chmury mají tendenci dusit více sami v sobě, než aby vystavili své „slabosti“ světu na odív.

Samozřejmě ale ženy, jejichž život se točí pouze kolem práce v domácnosti, jsou více ohrožené, oproti ženám, které žijí svůj život i „venku“. Obrovskou potíž žen v domácnosti představuje právě to, že ženy se neumí udělat šťastnými a stále jen čekají, až to za ně udělá jejich manžel či jejich potomci. Ženy se o ně přeci starají, obětují jim veškerý svůj čas, tak by bylo na místě, aby muž, který přijde z práce, se snažil o to, udělat je šťastnými. Pokud

⁵² BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 367.

⁵³ Tamtéž, str. 371.

ale takový muž pouze přijde unavený pozdě večer domů, potřebuje spíše odpočívat, a ne se plně věnovat manželce, což může být pro ženu frustrující. Protože to je pro ni to, na co celý den čeká. Až se vrátí její protějšek domů a ona mu bude moci vyprávět zážitky svého všedního dne. Přeje si, aby muž naplnil její sexuální touhy. Pokud převažuje jen práce a vytržení z rutiny je v nedohledu, je přirozené, že žena se začne nudit a trápit se.

*„Jsem tak nějak prázdna... nanicovatá. Jindy zase: Mám pocit, jako bych ani nebyla.“*⁵⁴ Je přehnané čekat, že nás naplní něco z vnějšku. Žena, která je ženou v domácnosti, nemusí nutně jen čekat, až uplyne den. Co taková žena může všechno dělat? Může číst knihy, může jít ven a poznávat město. Může si doma zacvičit či si jít ven zaběhat. Musí se sama se sebou zabavit a sama se sebou se cítit plnohodnotně. Nečekat, že za její práci v domácnosti se jí dostane přehnané vděčnosti. Kvůli tomu to přeci nedělá. Dělá to, protože je to její práce. Ne vždy práce člověka baví. Nemyslím si, že vdaná žena, která pracuje doma a zároveň ve fabrice, kde jen dává součástku k součástce, trpí depresemi méně.

*„Ve Spojených státech po tisících přibývá žen, které dobrovolně navštěvují psychiatry. Odtud pramení údaje o tom, že vdané ženy jsou nespokojené se svými manželstvími, zatímco ženy svobodné trpívají úzkostnými pocity a v konečném stádiu i depresemi. Je ovšem s podivem, že řada psychiatrů vyjádřila shodný názor, a sice, že neprovdané pacientky bývají šťastnější než pacientky provdané.“*⁵⁵ Mohou být skutečně šťastné ženy, které nemají manžela, děti, rodinu? Nebo se jen snaží vsugerovat samy sobě, že i bez toho, aniž by zaujaly tradiční pozici ženy ve světě, mohou být spokojené, ba právě dokonce šťastné? V současné době můžeme kolem sebe vidět mnoho žen, kterým je kolem 40 ti let a nemají ani přítele, ani manžela, ani děti. Mohou se napovrch tvářit, že jim to nevadí. Některým to možná skutečně nevadí. Ony přece stále čekají na toho pravého. I když měly příležitosti vdát se, nevyužily jich. Důvodů může být mnoho. Strach vázat se, vlastní pohodlnost nebo možná jen nebyl daný protějšek dostatečně dobrý, aby stály po jeho boku.

Co se týče nespokojenosti a zoufalství žen v domácnosti, příčiny můžou být následující. Buď má žena pocit, že je na ní kladeno tolik činností, že nic nestíhá a nezvládá, což ji frustruje. Nebo naopak cítí nudu, se kterou se neumí sama vypořádat. Mnohdy se žena nechá ovládat dojmem, že na ní stojí celý svět a ona je tu především pro ostatní a sebe samotnou musí klást na poslední místo. Ale je tomu skutečně tak? *„Jenže ta pouta a*

⁵⁴ FRIEDAN, Betty. *Feminine Mystique*. 1. vyd. Praha: PRAGMA, 2002. ISBN 80-7205-893-2. Str. 56.

⁵⁵ Tamtéž, str. 63.

řetězy, kterými je svázána, existují pouze v její mysli, pouze na duši.“⁵⁶ Ve skutečnosti má taková žena velký prostor, jak se svým časem všedního dne naloží, jak si jej zorganizuje. Musí samozřejmě splnit své hlavní úkoly, ale jak se postaví k ostatním záležitostem, co bude pro ni prioritou a co nikoliv, je už na ní. Pokud si stanoví jako prioritu vzhled a objedná se na kosmetiku, manikúru a ke kadeřnici, přičemž poté nařiká, že nestíhá a má toho moc, je to pouze a jen její volba. Pokud se rozhodne veškerý volný čas věnovat dětem a plánovat jim veškerý volný čas, ublíží nejen sama sobě, ale i svým potomkům. Přílišná organizace a nulový volný čas sice může mít za výsledek zájmovou všestrannost, zároveň ale dítěti není dopřáno to základní k tomu, aby mohlo být samo sebou a snažilo se být samo ze sebe – tedy nuda.

V současnosti v naší zemi většina žen pracuje. Přesto se domnívám, že práce není klíčem k tomu, aby ženy byly automaticky naplněnější a šťastnější. Pokud dělají práci, kterou vnímají pouze jako nutné zlo, na jejich psychickém zdraví jim to nepřidá a budou se stále cítit prázdné. A jejich prvotní naladění bude směřovat znovu k těm, které mají nejbliže. K manželovi, k dětem. Jejich prázdnota se budou snažit zaplnit přehnaným zájmem o ně. Veškerou svou pozornost na ně zaostří. Jakou bezmoc asi pocítíme u našich matek, které milujeme, ale které nejsou schopné se samy zorientovat ve světě a najít svůj náboj. Máme tendence pomoci jim hledat, ale to můžeme jen částečně. Musíme bojovat prvotně o své místo ve světě. Prázdnota pracující žena se má tendence zahlušovat. Domnívám se, že více než muži jí k tomu slouží kupování stále nových věcí (převážně oblečení), které ve skutečně vůbec nepotřebují. Dnešní doba je velmi svobodná a otevřená. Žena v našich zeměpisných šířkách může být téměř kýmkoli. Svoboda jí dává do rukou volbu rozhodnutí. Tudíž nemůže vinit společnost z toho, že je ženou v domácnosti, protože jednoduše musí.

Hovořili jsme již o práci ve smyslu domácí práce, také o práci ve smyslu více či méně specializované práce vykonávané mimo domov. Máme to štěstí, že žijeme v době a v zemi, kde naše ženy mají velkou svobodu v tom, čím chtějí být. Tato svoboda sice není bezmezná, ale pokud na to mají schopnosti, mohou být i odbornicemi ve zvoleném oboru a věnovat se vědě na nejvyšším stupni. Otázkou zde zůstává, mohou být ženy a muži stejně dobří na poli vědy? Nejsou ženy příliš jiné na to, aby dokázaly učinit velký pokrok ve vědě?

⁵⁶ FRIEDAN, Betty. *Feminine Mystique*. 1. vyd. Praha: PRAGMA, 2002. ISBN 80-7205-893-2. Str. 71.

„Myslím, že ženy nedělají vědu jinak, a to stejně jako Češi a Moravané, třicátníci či sedmdesátníci, odborníci žijící na slunném jihu nebo na studeném severu.“⁵⁷ Citace z knihy Jaroslavy Peškové, která se zamýšlela nad tím, zda bádají ženy jinak. Domnívám se, že ženy mohou dosáhnout větších výsledků ve vědě než muži, ale zároveň se domnívám, že skutečně obecně řečeno jejich badatelské postupy se mohou lišit a být jiné. Avšak slovo jinak a jiné ani v sebemenším nemá být chápáno negativně. Právě to „bádání jinak“ totiž může být úspěšnější. Jako příklad bychom mohli uvést to, když pečeme koláč přesně podle receptu. Povede se nám. Může se stát ale i to, že někdo upeče koláč, ale recept přesně nedodrží. Upeče ho tedy jinak, po svém. Neznamená to, že to, že byl upečen jinak, že bude horší. Naopak, může být chuťově daleko lepší. Myslím si, že ženy by si měly svou autenticitu hýčkat a nebrat ji jako špatnou a nežádoucí.

Taktéž nemohu souhlasit s tím, že třicátník a sedmdesátník bádá stejně. Pro větší konkrétnost budeme srovnávat dva muže těchto rozdílných věků. Je jasné, že ačkoliv postupují stejným předepsaným způsobem, dodržují stejná pravidla, tak každého z nich ovlivňuje něco jiného a tím je třeba právě jejich věk. Tento věk určuje např. zkušenosti, kterými disponují, a které mohou mít žádoucí i nežádoucí dopad na výsledek bádání. Stejně jako nemůžeme tvrdit, zda bude lepší badatel muž nebo žena, stejně nemůžeme tvrdit, že horší výsledky bude mít mladší či starší muž. Naopak, záměrem zde je prolnutí kvalit žen a mužů a setkání u společné věci.

V této kapitole bych ještě ráda poukázala na otázku nerovného odměňování mužů a žen za stejnou práci. Co se týče obecné průměrné mzdy, dle dat Českého statistického úřadu se v roce 2018 pohyboval medián mezd u mužů na 31 433 Kč. U žen byl medián mezd v tomto roce 26 678 Kč. Výše průměrné mzdy sice neustále roste, ale neustále je tu také jistý finanční propad mezi průměrnou mzdou ženy a průměrnou mzdou muže.

Co se týče připisování konkrétních prací dle pohlaví, nabízí se zde k zamyšlení otázka, proč jsou to neustále především muži, kdo stojí ve vedení našeho státu a silně ovlivňují jeho chod?

Práce je něčím, co ženě umožňuje vymanit se částečně z manželova vlivu. Práce je něčím, co dává a zároveň bere svobodu. V každém případě se nedomnívám, že ženino štěstí souvisí prvotně s tím, zda je či není zaměstnaná mimo domov. Důležitějším faktorem, který

⁵⁷ PEŠKOVÁ, Jaroslava. Vybrané spisy Jaroslavy Peškové. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978–80–902125–6–5. Str. 121.

šťastné chvíle silně ovlivňuje, je to, zda se smíří pouze s tím, že je tu pro ostatní, nebo se rozhodne myslet i sama na sebe a hledat to, co ji samotnou dělá šťastnou. Ačkoliv se může zdát bezmyšlenkovitá cesta snazší, jedná se o cestu prázdnou. „*Stát se sám sebou a vést plnohodnotný život je mnohem těžší než žít prostřednictvím někoho jiného.*“⁵⁸

Ženy bojovaly za to, aby si byly co nejvíce rovné s muži co do příležitostí. Chtěly dokázat světu, že dokážou řídit firmy stejně dobře jako muži. Což se jim ve většině částí světa podařilo. Očekává se ale nyní, že všechny ženy by se měly snažit tyto příležitosti proměnit v reálné skutečnosti. A pokud se žena spokojí s rolí matky a manželky, zdá se, jako kdyby to v současnosti neznamenal dost. Jako kdyby už toto prvotní určení nestačilo.

Jejich prání se za více možností je v důsledku tím, že po ženách se chce a je od nich očekáváno, aby byly perfektní ve všech ohledech, což může být ve finále kontraproduktivní. Protože stejně jako žena nosí ve svém lůnu 9 měsíců nový lidský plod, což vyžaduje čas, potřebuje čas i na ostatní momenty tvoření. Úkolem ženy není podávat největší výkony v co největší kvantitě, ale podávat jedinečné výkony. Být kreativní a rozdmýchávat v sobě samé ženskou sílu. Neměřit ji s mužskou silou.

Žena a feminismus

Nyní bych se ráda zabývala ženou ve spojitosti s feminismem. Vycházet budu především z knihy Politické ideologie, jejímž autorem je Andrew Heywood. Co je vlastně myšleno tímto pojmem? „*I když termín „feminismus“ patří do 20. století, feministické názory byly vyjadřovány v mnoha různých kulturách a lze je najít už v starověké řecké a čínské civilizaci.*“⁵⁹ Neuděláme chybu, pokud feminismus označíme za politickou ideologii, ženské hnutí či za myšlenkový směr. Předmětem feminismu není žena samotná, ale její vztah ke světu a především její vymezení vůči muži. Její podřízenost, nadřízenost či rovnost. „*Co to vlastně znamená „rovnost“? Rodí se všichni lidé rovni a měla by s nimi společnost zacházet jako s rovnými? Měli by mít všichni stejná práva, možnosti, stejný politický vliv a stejné mzdy?*“⁶⁰ I kdybychom si odpověděli, že ano, že všichni lidé mají mít stejná práva, možnosti, že všichni si v těchto ohledech mají být rovni, stejně bychom dospěli k závěru, že

⁵⁸ FRIEDAN, Betty. *Feminine Mystique*. 1. vyd. Praha: PRAGMA, 2002. ISBN 80-7205-893-2. Str. 463.

⁵⁹ HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1994. ISBN 80-85865-10-6. Str. 205.

⁶⁰ Tamtéž, str. 9.

to není reálně možné. Vždy tu totiž bude existovat jistá polarita. I když se co nejvíce setřou rozdíly mezi pohlavími, těžko se setřou rozdíly mezi lidmi obecně. Myšleno tak, že prvotně existuje jistá nerovnost právě v rámci pohlaví. Podíváme-li se na dvě ženy, i když jsou ženy, neznamená to, že mají stejnou mzdu a stejné podmínky pro život. Navzdory tomu, že ženy žijí ve stejné zemi a mají stejná práva, jedna žena může být manželkou v domácnosti a druhá pracovat v továrně. Přičemž vzdělání zde nemusí hrát žádnou roli. Jejich nejvyšší dosažené vzdělání může být stejné, přesto má každá jiný osud.

To samé můžeme vidět u mužů. Pohlédneme-li na dva muže, bude-li mít každý jiné zaměstnání, pravděpodobně také nebudou mít stejnou mzdu. Dokonce je možné, že i když budou pracovat dva muži na stejné pozici ve stejné firmě, jeden dostane více než druhý jednoduše jen proto, že ho tam více potřebují, a proto, že kapitalista si může dovolit nedat všem stejně.

Feminismus si nedal lehký úkol. Zkoumat stejnost a rozdílnost mezi mužským a ženským, bojovat za to, aby si obě pohlaví byla co nejvíce rovna, je běh na dlouhou trať. „*Feminismus lze tedy definovat jako přesvědčení, že sexuální nerovnost a útlak neboli nerovnost a útlak mezi pohlavími mohou a musejí být odstraněny.*“⁶¹ Zárodky nerovnosti zpozorujeme u typické dělby práce. Kdy je uváděno, že je přirozené, aby žena pracovala především doma, starala se o děti a muž, aby se zajímal o „věci veřejné“. Jako kdyby jednotlivá pohlaví byla už předem k jednotlivým činnostem předurčena. Z určitého úhlu pohledu tomu tak zajisté je. Vždyť právě žena rodí a kojí děti. Těžko bychom v rámci rovnosti mohli chtít po muži, aby také rodil a kojil děti. Přirozeně na to není uzpůsobený. Je tu z jiných důvodů.

„*Feminismus je průřezová ideologie zahrnující tři hlavní tradice: liberální, socialistické a radikální.*“⁶² Co se týče liberálního feminismu, tento směr je spjat se spisovatelkou Betty Friedanovou, která se o zlepšení ženských práv velmi zasadila a byla zvolena první předsedkyní Národní organizace žen. Tento směr feminismu je revoluční především v tom, že nenapadá místo mužů ve světě, ale snaží se pouze zlepšit místo žen. V tom smyslu, že požaduje „*zajištění práv ve veřejné sféře, tj. právo na vzdělávání, právo*

⁶¹ HEYWOOD, Andrew. Politické ideologie. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1994. ISBN 80-85865-10-6. Str. 204.

⁶² Tamtéž, str. 214.

volební, právo na profesionální kariéru atd.“⁶³ Snaží se tedy zlepšit to obecné, na co by měli mít nárok všichni. Bez ohledu na pohlaví, na vrstvu či na barvu pleti. Liberální feministky pravděpodobně neměly za cíl zcela svrhnout „mužskou nadvládu“, ale dát ženám základní možnost podílet se na společné věci.

Není překvapením, že čím větší byla touha žen po rovných právech, tím více bylo odpůrců, kteří tvrdili, že jim nejde jen o tato základní práva, ale o nadřazenost nad muži. „*Pod pláštíkem stejných práv, usilují ženy o vládu nad muži. Pokud se tak stane, bude to pro náš národ znamenat větší katastrofu než jeho rozdělení.*“⁶⁴ Jako kdyby zde panovala jistá panika z neznámého, jako kdyby měli muži strach, že pokud ženy dostanou více prostoru, stanou se muži podřízenými ženám. V čem by spočívala ona katastrofa? Bojí se muži toho, že by snad žena nezvládla vládnout stejně dobře jako muž? Nebo jen nechtějí z principu dát šanci tomu, aby se ženy staly mužům nadřazené. Stále je ale třeba mít na paměti, že ženy neměly za cíl stát se nadřazenými. „*Žena nepotřebuje vládnout nebo rozkazovat ale jen přirozeně dospět, intelektuálně se rozvíjet, získat svobodného ducha a vůbec svobodu a také v klidu zdokonalovat všechny vloh, jimiž ji příroda obdařila.*“⁶⁵ Na druhou stranu můžeme oponovat tím, že skutečně existují i takové ženy, které vládnout a rozkazovat chtějí. Nejen ve své domácnosti, ale i mimo ní. Většinou jde však jen o to, aby se mohly svobodně rozhodovat o tom, co bude s jejich životy a jakým směrem se vydají. Bez ohledu na to, co se od nich očekává a co od nich očekává jejich manžel či rodiče.

Požadavky socialistického feminismu byly již poněkud rozsáhlejší. Socialistickým feministkám již nestačilo získání stejných práv ve veřejné sféře, ale za cíl měly získání většího ohodnocení také v domácí sféře. V 70. letech dokonce přišly s kampaní pod heslem „*Mzdu za práci v domácnosti*“⁶⁶. Právě tuto formu odměny bychom v dnešní době dozajista v některých domácnostech našli. Sociální feminismus je spjat se jménem Bedřicha Engelse. Předmětem zde není jen sexuální, ale také třídní boj. „*Sexuální útlak je pro ně stejně důležitý jako třídní vykořisťování.*“⁶⁷ Připodobníme-li boj žen a mužů k bojům socialismu a kapitalismu, můžeme se přít o tom, jaký z režimů přeje ženám více. Můžeme zde zkoumat,

⁶³ HEYWOOD, Andrew. Politické ideologie. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1994. ISBN 80-85865-10-6. Str. 217.

⁶⁴ BOCKOVÁ, Gisela. Ženy v Evropských dějinách. 1. vyd. Praha: NLN, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-7106-494-7. Str. 177.

⁶⁵ FRIEDAN, Betty. Feminine Mystique. 1. vyd. Praha: PRAGMA, 2002. ISBN 80-7205-893-2. Str. 139.

⁶⁶ HEYWOOD, Andrew. Politické ideologie. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1994. ISBN 80-85865-10-6. Str. 220.

⁶⁷ Tamtéž, str. 221.

zda žena má větší práva v socialistické či kapitalistické společnosti. Nedomnívám se, že v kapitalismu by ženy měly automaticky více práv, ale myslím si, že v kapitalismu ženy alespoň mají z velké části prostor k tomu se o svá práva hlásit a mají možnosti, jak svůj názor vyjádřit.

Ačkoliv socialismus může hlásat, že všichni budou mít stejné možnosti, podmínky, práva a svobody, nikdy tomu tak nebude. Nikdy nebude mít každý tvor stejně. Může zde být pouze snaha, aby tomu tak bylo. Socialismus pouze nedává tolik prostoru k tomu, aby si někdo mohl stěžovat.

Další tradicí feminismu je radikální feminismus, jehož hlavním tématem je opět sexuální útlak, na který je zaměřena veškerá pozornost. „*Rod je považován za základní a nejdůležitější sociální kategorii, ještě důležitější než společenská třída, rasa či národ.*“⁶⁸ I zde je nastolen boj o dobrou a špatnou stranu mince. Stejně jako jsme v předchozích rádcích uvažovali o boji kapitalismu a socialismu, zde je tím špatným kapitalistou „patriarchát“. Nehraje zde hlavní roli boj o práva, ani o správný vládnoucí režim. Nejjemnější optikou je zde zkoumána rodová identita. Je přirozené to, jak ženy myslí a dívají se na svět? Nebo v nich jen fungují zaryté procesy, které byly naprogramované už v jejich pra-pra-pra-babičkách? Je vůbec možné, aby žena jako jednotlivec byla schopná změnit svůj úděl? Změnou údělu je zde myšleno odstranění všech rozdílů, které ženu odlišují od muže. Moderní doba ženě v tomto skutečně napomáhá. Ačkoliv jen žena může přirozeně otěhotnět, díky antikoncepci již má toto rozhodnutí týkající se těhotenství plněji ve svých rukou.

Radikální feminismus mj. hovoří o tom, že čistě ženská podstata se v ženě zrodí tehdy, když si zachová celibát, nebo pokud se oddá vztahu s ženou a místo heterosexuální lásky zvolí lásku homosexuální. Radikální feminismus tvrdí, že jen takové ženy se mohou považovat za „*ženy identifikované žensky, protože jsou schopny definitivně se osvobodit od mužského útlaku.*“⁶⁹ Radikalismus je málokdy dobré řešení. Stejně tak v tomto ohledu. Pokud by totiž ženy žily bez sexuálního života či měly sex jen mezi sebou navzájem, těžko bychom zachovali náš lidský rod a pravděpodobně bychom brzy vymřeli. I zde může být silným argumentem proti radikálnímu vztahu ženy se ženou to, že pouze spojením ženy a muže může vzniknout nový život. Tedy to nejvíc, co mohou žena a muž společně vytvořit.

⁶⁸ HEYWOOD, Andrew. Politické ideologie. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1994. ISBN 80-85865-10-6. Str. 222.

⁶⁹ Tamtéž, str. 225.

Ačkoliv se může hovořit stále o tom, že v dnešní společnosti panuje nerovnováha mezi pohlavími, tak co se týče vzniku nových životů, zde jsou stále obě pohlaví stejně nezbytná a je to moment, kdy se jejich rivalita dostává do rovnováhy.

Pro nás, ženy, které žijeme v dnešní době 21. století, se můžou zdát boje žen v minulosti něčím nepředstavitelným, či dokonce snad nepochopitelným. Některým ženám i mužům se můžou zdát požadavky zastánců feminismu vyhrocené. Najdou se i takové, které bezpochyby jsou. Avšak je třeba si uvědomit, že těm, kteří dřív sebrali svou odvalu (bez ohledu na to, zda to byli muži či ženy) a bojovali za to, aby ženy mohly být rovnoprávné s muži, vděčíme za to, jaký můžeme vést život dnes. Betty Friedan ve své knize *Femine Mystique* píše: „*Práva žen mohou být pro lidi, kteří vyrostli až po naší vyhrané bitvě, prázdný pojem.*“⁷⁰ Pokud bychom se dnes několika žen zeptali na názor na feminismus, pravděpodobně by se nám minimálně od pár z nich dostalo negativní reakce bez ohledu na to, že samy ženami jsou. Dozvěděli bychom se, že jim to připadá jako výmysl, že se přeci my ženy máme dobře. Ano, máme. Ale nebylo by tomu tak, kdyby v minulosti nebylo několika odvážných žen, kterým nebyl lhostejný osud našeho pohlaví, a to jaký život ženy povedou nejen v jejich době, ale i v budoucnosti. Jak bychom se my ženy vyrovnaly s tím, že naše jediné možné místo, by bylo v domácnosti? Zvládly bychom žít v dobách a společenských vrstvách, kdy účast žen na veřejném životě představovala tabu?

Ženy ženám

Zatímco v předchozí kapitole jsme byli svědky historických událostí, kdy ženy byly semknuty a bojovaly společně za stejnou věc, v této kapitole se podíváme na společenství žen z jiného úhlu. Žena je často vymezována vůči muži. V této kapitole bych se ráda zaměřila na vztah ženy k ženě. Ne ve smyslu homosexuální lásky, ale ve smyslu přátelství, rodinných vztahů a pracovních vztahů. Mnohdy se zaměřujeme na to, jak se muži chovají k nám jakožto k ženám a máme tendence mužský přístup k nám kritizovat. Ale už tolik nevnímáme a často nejsme schopny ani kriticky nahlédnout, jak se my ženy chováme k sobě navzájem. Vnímáme my ženy ostatní ženy jako spojenkyně nebo jako soupeřky?

Ženy jsou přece všechny stejného rodu. Dalo by se tedy očekávat, že dle toho budou také jednat. Měly by se semknout a stát při sobě. Přesto možná častokrát nevědomky jednají

⁷⁰ FRIEDAN, Betty. *Feminine Mystique*. 1. vyd. Praha: PRAGMA, 2002. ISBN 80-7205-893-2. Str. 140.

proti sobě navzájem. Možná si plně neuvědomují svou situaci a důsledky svého jednání. „*Někdy se ženský svět staví jako protiklad proti mužskému vesmíru, ale musíme znovu zdůraznit, že ženy nikdy netvořily samostatnou a uzavřenou společnost; jsou zapojeny do pospolitosti řízené muži, v níž zaujímají podřízené místo; pouze to, že jsou si podobny, je spojuje mechanickou solidaritou: není mezi nimi ta organická solidarita, na níž je založená každá sjednocená pospolitost; ženy se odjakživa snažily - v době eleuzínských mysterií jako dnes v klubech a v salónech – dát se dohromady, aby vytvořily jakýsi „protisvět“, ale i ten ještě kladou do oblasti světa mužského.*“⁷¹ Jako kdyby jedinou společnou řeč mohly ženy s ženami nalézt právě proto, že sdílí podobné radosti či strasti. Ten společný prvek, který je obsažen ve všech ženských životech, může být právě to, že jsou ženami a jsou jedním druhem, který má problém se společným druhem – s muži. Přičemž nejde o nutnou soudržnost, ale o chvilkové sdílení jejich podobných názorů na svět. Mnohdy jsou si schopné porozumět jen na základě momentální podobnosti. Třeba i touží po tom, aby je někdo vyslechl, a tak hledají ženy u žen souznění, které nenašly u mužů.

Neopomenutelným prvkem všech dialogů žen bývá závist. Zřídka se totiž setkáme s tím, že žena druhé ženě něco skutečně přeje. Spíše můžeme pozorovat, že se snaží své nejlepší kamarádce její štěstí zkazit. Ženy, které si dokážou vzájemně přát a táhnout za jeden provaz, je skutečně pomálu. Zatímco muži často použijí pěsti, které pročistí vzduch, ženy malými krůčky systematicky a nepozorovaně ničí svou protivnici.

„*Muži už od malička používají konflikt k vytvoření vazeb: malí chlapci se vytahují jeden na druhého a perou se, až si ve skupině vytvoří hierarchii, ale myslí to docela přátelsky a cítí se v tom docela dobře. Holčičky takové chování odrazuje, dají spíš na to „která s kterou mluví“, kdo s kým drží.*“⁷² Jako kdyby muži byli více čitelní a veškerý vzájemný boj řešili na rovinu třeba i několika ranami. Oproti tomu ženy se jen málokdy uchýlí k násilné cestě a otevřenému boji. Spíše než to, je jim vlastní přetvářka a tichá likvidace konkurence pomocí pomluv a strategií. Mnoho žen ovládá umění manipulace. Ženská manipulace je něco jako tajná zbraň, proti které je většina mužů bezbranná. Nejen muži, ale i ženy se mohou nechat zmanipulovat. Pokud je jejich „protivnice“ výraznější osobnost a předstírá, že to s nimi myslí dobře, může jí to být uvěřeno.

⁷¹ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 319.

⁷² HAUSEROVÁ, Eva. Jsi přece ženská ... 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-690-0. Str. 56.

„Pouze žena může projevit ženě plné účastenství.“⁷³ Zřejmě jen žena se dokáže do ženy zcela vcítit. Mužovi může být častokrát ženino emoční prožívání vzdálené a k nepochopení, což může prohlubovat pomyslnou propast mezi pohlavími. Právě ženy mezi sebou se dokážou pochopit. Proč si tedy právě ženy dokážou mezi sebou tolik ubližovat? Nemusí jít nutně o ženy ve smyslu o kamarádky, ale i o matky a dcery, o babičky a vnučky, sestry a sestřenice. Kolikrát matka s dcerou nejdou daleko pro ostrá slova, kterých potom v tom lepším případě litují. V horším případě nelitují a skutečně cítí k sobě navzájem nenávist či závist, navzdory tomu, že v jejich žilách koluje stejná krev.

Jak již bylo výše citováno, avšak nedostatečně promyšleno: „(...) vytvořily jakýsi „protisvět“, ale i ten ještě kladou do oblasti světa mužského“⁷⁴. Na co je tím poukázáno? Možná na to, že pro ženy je nepředstavitelné pobývat ve světě bez opačného pohlaví. Veškeré porozumění mezi ženami navzájem může zmizet v momentě, kdy jedna zjistí, že muž, po kterém touží, pozval na večeři druhou. Ačkoliv byly možná ještě včera spřízněnými dušemi, teď jde veškerá soudržnost pryč a tichá válka začíná. Ovšem zase nemůžeme tvrdit, že tato ženská sobeckost a urputilost platí globálně. Určitě i zde se najdou takové ženy, které jsou skutečně tak přející, že i muže svých snů se snadno vzdají proto, aby udržely přátelství.

Snacha a tchýně. Jeho manželka a jeho matka. Obvykle dvě nejdůležitější ženy v životě jednoho muže. Obě tvrdí, že ho milují. Kdyby ho možná skutečně milovaly, pochopily by, že nemohou jít navzájem proti sobě, protože i on miluje je. Ačkoliv jsou obě bytosti ženy, jsou stejného rodu, svůj svět projektují do světa mužského a zápasí o to, která z nich bude mít větší vliv na jednoho muže. Možná tento ženský boj o získání mužské náklonnosti vychází z dob, kdy pozice ženy ve světě se skutečně určovala podle toho, jaké postavení měl její muž, a tak pro ni bylo životně důležité, aby získala dobrého partnera.

Zdá se, jako kdyby muži byli schopni války a intrik především kvůli získání území a majetku, protože to souvisí s jejich primitivními pudy, kdežto ženy mají potřebu zajistit především existenci svou a svých potomků tím, že získají co nejlepšího partnera.

Beauvoirová říká: „Ani muži, ani ženy nemají rádi, když jim žena poroučí.“⁷⁵ Některé ženy si mohou stěžovat na to, že je muži neberou příliš vážně. Že ženy stále vnímají spíše

⁷³ BOCKOVÁ, Gisela. Ženy v Evropských dějinách. 1. vyd. Praha: NLN, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-7106-494-7. Str. 146.

⁷⁴ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 319.

⁷⁵ Tamtéž, str. 374.

jako matky a manželky než jako osoby schopné velet na vedoucích pozicích. Nedělají si to ale mnohdy právě samy ženy? Není to způsobené tím, že jim nestačí uznání od žen, ale stále čekají na vyjádření uznání i od mužů? Máme zde na mysli takové ženy, které nejsou s to, shodnout se s názorem jejich vedoucí už z principu, že je také žena. Ženy si mohou stěžovat, že jejich slovo nemá příliš velkou váhu, ale přesto samy berou více vážně muže na vedoucí pozici než ženu. Opět nemůžeme tvrdit, že toto platí globálně. Ale můžeme se snažit o jakýsi teoretický nadhled. Je na místě čekat uznání od opačného pohlaví, když ho nejsou schopny ženy mezi sebou navzájem?

Na druhou stranu ženy si mohou zasloužit obdiv těch žen, které si uvědomují, jak náročné je dostat se na vyšší pozici a být úspěšná. Potom jsou takové ženy pro další ženy vzorem a dávají jim důkaz, že žijeme ve světě, kde je možné, aby žena vládla mužům, i když třeba jen v malé firmě. Mnohdy si ženy obdiv žen zaslouží právě tehdy, když samy v sobě probudí mužské povahové rysy. Když prokážou vnitřní tvrdost a neoblomnost. Když dají najevo, že jejich přemýšlení není jen výsledkem emocionální citění, ale že používají logické myšlení a dokážou činit stejně důležitá a racionální rozhodnutí jako muži. Ženy, které se dokážou prosadit do vedení nemohou být žádné „uťáplé chudinky“, ale ženy, kterým je vlastní odvaha a síla.

Existoval tento na první pohled neviditelný boj mezi ženami vždy? Nebo to souvisí s nastolením patriarchální společnosti? Erich Fromm ve své knize „Anatomie lidské destruktivity“ popisuje život v neolitu s ohledem na matriarchát. Zmiňuje, že v té době byla ústřední postavou všeho dění žena. „*Matka jako bohyně, často ztotožňována s matkou Zemí, byla nejvyšší bohyní tohoto náboženství, zatímco pozemská žena byla středem rodiny a sociálního života.*“⁷⁶ Žena měla rozhodující pozici, což mělo vliv na mnoho věcí. Oproti současnosti, kdy jsou děti připisovány spíše mužům, vzhledem k tomu, že je přirozené, že přejímají po otci příjmení, tehdy byly děti připisovány spíše ženě, což dokládá to, že byly děti pohřbívány spolu s matkou. Zajímavé je také to, že byly nalezeny důkazy proto, že během této doby, neexistovalo téměř žádné násilí a nebyla stanovena žádná konkrétní hierarchie ve společnosti, která by nutila k boji o moc.

⁷⁶ FROMM, Erich. Anatomie lidské destruktivity. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-232-4. Str. 159.

„Matriarchální státy jsou zvláště známy neexistencí vnitřních rozporů a konfliktů.“⁷⁷
Zdá se, jako kdyby v matriarchální společnosti nebyl důvod k násilí. Žena měla jasně vymezené místo, o které nemusela bojovat. Muži přirozeně uznávali ženskou jedinečnost. Hlavní principem všeho byla mateřská láska, které jsme se již věnovali v kapitole „Žena a láska“. Jak již bylo zmíněno, mateřská láska je všeobjímající, miluje bez ohledu na. Miluje své dítě už jen proto, že je jejím dítětem. Pokud skutečně miluje, je schopna milovat všechny děti, nejen své pokrevní. Co se týče otcovské lásky, ta již nebývá dána automaticky, ale většinou je třeba si ji zasloužit. Proto můžeme spatřit jistou logiku v tom, že matriarchální společnost byla společností nenásilí, protože všichni byli milováni a neměli potřebu boje. Princip lásky a života měl převahu nad principem boje a smrti. Dalšími faktory, které ovlivňovaly nenásilí, byly i další skutečnosti. Jako příklad můžeme uvést neexistenci soukromého vlastnictví, která podněcovala spíše spolupráci než boj.

Tento stav, kdy všem stačilo mít to, co mají a žít v radosti, vystřídal však nástup nového typu civilizace. *„Plodnost půdy už nebyla zdrojem všeho života a tvořivosti, na její místo nastoupil intelekt, který vytvářel nové vynálezy, techniku, abstraktní myšlení a stát s jeho zákony. Ne již mateřský klín, nýbrž mysl se stala tvůrčí mocí, a zároveň s tím teď vládli ve společnosti muži a ne ženy.“⁷⁸* Vynálezy vytvořené na intelektu jsou zde kladeny do protikladu tvoření přírody. Zdá se jako kdyby se muži nebyli schopni vyrovnat s tím, že ženy mají přirozenou schopnost rodit, a tak se rozhodli, že najdou vlastní způsob tvoření, kterým si zajistí nadvládu. Co je podstatné pro tuto úvahu je to, že s nástupem městské společnosti a koncem matriarchátu, vstoupil boj a násilí do běžného života.

Je tedy třeba si znovu položit následující otázku: Je ženám samotným boj vlastní? Nejen obecně mezi všemi lidskými bytostmi, ale především mezi ženami navzájem? Není to něco, co je v ženách usazeno jako důsledek působení civilizace vedené muži? Jako kdyby během matriarchátu se muži nechali inspirovat ženami a hledali způsob, kterým mohou tvořit. Zatímco patriarchát zbavil ženy mateřské všeobjímající lásky. Lásky a citu ke všem lidským bytostem. Mužské a ženské vlastnosti se smíchaly a dohromady tvoří dnešní lidi a dnešní společnost. Můžeme tedy tvrdit, že nevráživost mezi ženami může pramenit právě

⁷⁷ FROMM, Erich. Anatomie lidské destruktivity. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-232-4. Str. 162.

⁷⁸ Tamtéž, str. 166.

z mužského způsobu existence. Avšak stále je zde většinou zachováno fyzické nenásilí. Proto násilí a boj v ženském podání mívá spíše podobu slov, intrik a „neviditelných zbraní“.

Existuje skutečně přátelství mezi ženami? Jak již bylo řečeno, mnoho žen si rozumí na základě podobnosti, proto jsem přesvědčená, že pokud zde není jistá podobnost a převahuje jinakost, pak porozumění a touha porozumět můžou velmi rychle zmizet. Abychom více specifikovali podobnost a jinakost, uvedu příklad. Podobností můžeme myslet např. situaci, kdy dvě ženy mají podobný životní standard. Podobné vzdělání, podobně velký dům a podobně bohatého manžela. Jinakostí naopak opačný stav, kdy jsou rozdíly prohloubeny a porozumění se tedy stává náročnějším.

Co je však myšleno přátelstvím? Pojem, který všichni používáme, ale pro každého z nás může mít jiný význam. Jak již bylo řečeno ve vztazích mezi ženami, je často přítomna jistá závist, kterou častokrát doprovází nepřejcnost. Mužská přátelství sice také obsahují prvky závisti, ale většinou je zde přítomna přejcnost. Na co je třeba poukázat, je to, že ženy mezi sebou ve svých dalekosáhlých rozhovorech řeší především vztahy a muže. Vše, co probírají se týká především vztahů ať už s muži či s jinými ženami. Jak je tomu u mužů? Co je jejich hlavním tématem? Zajisté také probírají témata týkající se žen. Avšak stejně důležitá jsou pro ně i jiná témata, kterými se rádi zabývají. Fotbal, auta, politika a další. Což opět podporuje myšlenku, že ženy jsou skutečně vymezované především vůči mužům. Možná proto, že ženy mají jako základní program nastavenou roli manželky a matky a k tomu potřebují právě muže. Můžeme však toto skutečně tvrdit objektivně? Není to jen jeden úhel pohledu na věc, který vychází z tradičního rozdělení rolí, tedy je založený na předsudcích, nikoli na nevyhnutelnosti?

Beauvoirová ve své knize *Druhé pohlaví* poukazuje na to, že ženy mají navzdory tomu, že jsou stejného rodu jako ženy, stále blíže k mužům. *„Žijí rozptýleny mezi muži, připoutány bydlištěm, prací, hospodářskými zájmy a sociálními poměry k určitým mužům – k otci nebo k manželovi – a to vždy těsněji než k jiným ženám.“*⁷⁹ Na podporu tohoto argumentu bychom mohli tvrdit, že ženy mají stále blíže k mužům právě proto, že pouze spojením ženy a muže může vzniknout nový život. Tedy si připomenout, že vztah ženy a muže je ten základní vztah. Kdežto vztah ženy s ženou můžeme označit za jakýsi vedlejší vztah. Možná právě proto v ženách fungují takové mechanismy, které působí tehdy, když se

⁷⁹ BEAUVOIROVÁ, Simone. *Druhé pohlaví*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str 13.

rozhoduje, zda zvolí přátelství s ženou nebo vztah s mužem. Domnívám se, že možná i právě proto je schopno tolik žen zradit přátelství se ženou a dát přednost muži.

Beauvoirová dále tvrdí: „*Jde-li o buržoazní ženy, jsou solidární s měšťáky, a nikoli s ženami proletářů. Jsou-li bělošky, jsou solidární s bílými muži, nikoli s černými ženami.*“⁸⁰ I toto tedy podtrhuje naše tvrzení, že žena je prvotně spojena s mužem. Až poté se vymezuje vůči ostatním ženám. Taková žena se řídí jednoduchou hierarchií priorit. Na prvním místě muž a až poté ostatní ženy. Možná právě proto si ženy jsou schopné vzájemně vrazit kudlu do zad, navzdory tomu, že jen ony mezi sebou navzájem jsou schopné si plně porozumět.

Na druhou stranu, porozumění, které najdou ženy mezi sebou navzájem, je jedinečné. To potvrzuje v současné době i velký zájem o tzv. ženské kruhy. Tedy o čistě ženská setkání, na kterém mají ženy prostor sdílet svá trápení i radosti s ostatními ženami, které třeba nikdy před tím neviděly. Někdy se může jednat nejen o sezení, ale i o víkendový pobyt, který je často propojen i s praxí jógy a dalšími metodami, které pomáhají ženám najít samy sebe. Nejen ženy, ale i muži často ztrácejí sami sebe. Je schopna žena najít sama sebe v přítomnosti pouze mužů? Má dostatek prostoru v běžném životě, aby našla sama sebe? Můžeme tvrdit, že nejlépe se žena dostane sama k sobě pouze v samotě. Pokud je ale zahlušená všedním životem, rozpomenout si na její ženství jí mohou pomoci právě ostatní ženy. Právě kontakt a dialog s ostatními ženami ji může „probudit“. Proč ženy jedou na pobyt s cizími ženami? Nemají snad kolem sebe jiné ženy? Maminky, babičky, sestry, kamarádky, kolegyně? Možná mají. Ale někde uvnitř nich samých se jim bojí otevřít a sdělit svá tajemství a trápení. Možná se jejich 13. komnaty otevírají lépe v přítomnosti cizích žen, u kterých cítí menší ohrožení. Mají snad menší strach, že se jim jejich otevřenost nevyplatí a jejich „úhlavní kamarádka“ je zradí?

„*Být ženou je něco tak zvláštního, tak smíšeného, tak složitého, že to žádný přívlastek nevyjádří, a mnoho přívlastků, které bychom chtěli vyslovit, by si odporovalo do té míry, že to může snést jenom žena.*“⁸¹ Toto vyjádření Kierkegaarda, které také nalezneme v knize Druhé pohlaví, znovu dokládá skutečnost, že jen žena ženu může skutečně pochopit. Protože úděl ženy je něčím tak komplikovaným, co pravděpodobně žádný muž není schopen uchopit ani tehdy, pokud se o to skutečně snaží. Stejně tak, jako je velmi těžké pro ženy pochopit myšlenkové pochody mužské duše. Možná je pro nás ženy mužské chování tak strohé a

⁸⁰ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 14.

⁸¹ Tamtéž, str. 72.

racionální, že si mnohdy samy vytváříme pavučiny domněnek, abychom zaměstnaly naše potřeby řešit problémy. Zdá se, jako kdyby mezi duševními životy obou pohlaví byla jistá propast. Jako kdyby doopravdy porozumět tomu druhému mohl jen příslušník jeho pohlaví. Z Kierkegaardova tvrzení je také cítit, že považuje ženu za velmi ambivalentní rozporuplné stvoření.

Pythagoras říká: „*Dobry princip zplodil řád, světlo, muže; a princip zlý stvořil chaos, temnotu a ženy.*“⁸² Pouštět se do reflexe tohoto výroku je chůze po tenkém ledu. Na jednu stranu můžeme říct, že ženy mají skutečně větší tendence podléhat chaosu v důsledku hlubokého prožívání emocí. Na druhou stranu, toto tvrzení pochází od muže. Je tedy jasné, že je mu bližší svět jeho druhu. Asi nemůžeme čekat, že by toto tvrzení pojal naopak a označil ženský princip za princip řádu a mužský princip za princip chaosu. Stejně tak můžeme tvrdit my ženy, že my jsme ztělesněním řádu a mužský svět pro nás představuje chaos. Nejde tedy možná o to hledat, kdo má v sobě více chaosu či řádu, ale uvědomit si fakt, že právě v rámci svého druhu můžeme najít obrovské porozumění.

Závěrem této kapitoly bych ráda shrnula podstatu. Mállokdo dokáže ženě porozumět tolik jako právě žena. Ačkoliv se jedná pouze o vztah vedlejší a hlavním určujícím vztahem je stále vztah mezi mužem a ženou, je dobré si uvědomit, že ani to nás ženy neopravňuje k tomu, jednat nikoli spolu, ale proti sobě. Jakou svobodu by asi pocítila nejedna žena, kdyby si byla jista tím, že se může se všemi svými strastmi bez obav svěřit své nejbližší? Neulehčilo by jí to její pobyt na světě?

Žena a poznání

V následující kapitole bych se ráda zaměřila na problematiku ženy a poznání. Poznáním je zde míněno to, jakým způsobem žena vnímá okolní svět i samu sebe. Ovlivňuje poznání to, jakým způsobem odpovídá žena světu na dění kolem? Žena i muž jsou vrženi do světa stejným způsobem. Rozdílně však ke světu přistupují a poznávají jej jinak. Rozdílně ho uchopují. To vše se odvíjí od jejich podstaty. Anebo také ne. Tyto výroky nabízí další myšlenky k diskusi.

⁸² BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 32.

Co je to poznání? Můžeme říct, že se jedná o jistý proces získávání informací a o proces uvědomování. Jedná se o usilování o neskrytost pravdy. Jakého poznání jsme schopni my jakožto lidé bez ohledu na pohlaví? Stanovuje možnosti a podmínky našeho poznání to, jakého jsme pohlaví? Můžeme říct, že žena má omezené možnosti poznání oproti muži, protože je ženou? Nebo je zcela určují to, jaké školy máme vystudované? Nebo hraje hlavní roli věk? Poznání můžeme zaměřit buď směrem k sobě, tedy k nám samým, nebo k okolí.

Co se týče poznávání nás samých, již v Delfách k tomuto kroku odkazoval nápis na věštárně „Gnothi seauton“, tedy poznej sám sebe. Zdá se, jako kdyby to bylo to primárně určující pro veškerý náš život na tomto světě. Známe samy sebe, nebo se o to snažíme? Znájí samy sebe více ženy nebo muži? Jak můžeme objektivně zhodnotit, jak samy sebe dobře známe? Můžeme poznávat samy sebe? Lze nazírat sám sebe nezáujatě z výše? Kde se tato míra poznání může projevit? Poznávat můžeme v rámci celku, nebo se snažit poznávaný objekt rozdělit na co nejmenší části a ty důkladně zkoumat. V tom druhém případě nám však mohou uniknout neopomenutelné souvislosti a zároveň tedy i podstata. Dostává se zde do kontrární pozice celistvost a fragmentizace. Právě prvek fragmentizace je typický pro postmoderní dobu.

Domnívám se, že požadavek „poznej sám sebe“ se nachází obzvlášť u dnešních mladé generace ve stínu zapomnění. Bez ohledu na pohlaví, i když je nutno připustit, že ženy mohou být ohroženější. Navzdory tomu, že se neustále skloňují slova jako sebepoznání či sebeláska, zdá se, jako kdyby k tomu skutečně nedocházelo opravdově. Proč tolik lidí přejímá cizí způsob existování na tomto světě tak lehce? Proč jsou tisíce lidí schopni následovat náctiletou youtuberku ve všem, co dělá, aniž by použili kritické myšlení? Proč jsme líní sami zjistit, kudy vede naše cesta do našeho cíle a místo toho chceme jít dobrovolně po cestě cizí, která nikam vést nemusí? Obraz mladých žen dnešních dní se odráží v lesku sociálních sítí.

Pokud bychom tvrdili, že určující pro míru poznání je primárně výše dosaženého vzdělání, pravděpodobně bychom byli schopni zpochybnit i to, zda vzdělání skutečně zaručuje počet diplomů či jméno univerzity, na které studujeme. Míru poznání neurčuje titul před jménem, ani za jménem, ale probuzenost lidské mysli. Zásadní je to, jak je člověk schopný nazírat sám sebe i vše kolem. Můžou dva lidé přemýšlet o tomtéž a jeden uvidí mnohem hlouběji než ten druhý. Záleží na tom, jak široké horizonty má člověk ve své mysli. Nejde však o to být zahlcen množstvím nedůležitých informací, ale o to být schopen zřít to

podstatné. Být schopen vhledu. Široké horizonty nemají být zaplněny. Ale mají být prostorem pro rozhled.

Touha po poznání či touha po vědění může mít dvě základní příčiny. Buď se jedná o poznání, které má sloužit jako prostředek k nějakému účelu. Nebo právě poznání, které má účel samo v sobě. Vždy je třeba zohlednit intenci poznání. Má větší touhu po poznání žena nebo muž? Z hlediska zájmu o přírodní vědy (z hlediska obsazenosti muži na těchto studijních oborech) bychom mohli tvrdit, že větší zájem o přírodní vědy mají jednoznačně muži. Pokud bychom předpokládali, že všichni z nich mají především záměr vědět proto, aby věděli. Nikoli proto, aby získali dobře placenou práci a vydělali mnoho peněz. Co se týče žen, jejich přítomnost můžeme spatřit především na fakultách a na oborech, které třeba nejsou bezprostředně spjaty s přírodními vědami, přesto jsem přesvědčená, že žena, pokud studuje např. jazyky či umění, může toužit po čistém poznání stejně tak jako muž. Záleží na tom, zda se jedná o ryzí touhu vědět, která má účel sama v sobě. Či zda to ten konkrétní muž či žena studují pouze za cílem splnit – tedy získat diplom a titul.

V předchozí kapitole jsme se zabývali tím, jakým způsobem fungovala společnost v období matriarchátu a k jakým změnám došlo během nastolení patriarchátu. Zatímco žena je přímo podřízena přírodním zákonům a je těsně spjata s přírodními cykly, muž má tendenci získat nad přírodou a člověkem obecně nadvládu. Můžeme dokonce tvrdit, že má z přírody strach. Jak je zacházeno s nabytým poznáním? Využívají ho ženy i muži stejně?

Člověk, ačkoliv se snaží poznat co nejvíce, ať už za účelem prostředku či účelu, si klade do cesty mnoho překážek. Překážkou na cestě k poznání může být i opěvovaná technika. Zázrak dnešní doby. To, co nám má pomoci, nás může ohrozit nejvíce. Právě technika totiž může zapříčinit to, že je člověk zahlušen něčím, co není z něho, a tudíž neschopen nahlédnout všeobecně platné skutečnosti. Technice ve spojitosti s mužem a ženou se budu věnovat níže.

„Nový patriarchální muž doslova „vytváří“ zemi. Jeho technika není prostou modifikací přírodních procesů, ale člověk přírodu řídí a ovládá, a výsledkem jsou nové výrobky, které v přírodě nenajdeme.“⁸³ Bez pochyby mužovy výrobky a obecně pokrok techniky mohou zlehčit bytí na zemi nejen mužům, ale i ženám. Místo praní prádla v ruce máme pračky. Některé ženy mohou místo mytí nádobí využít myčku. Zdá se, že všechny

⁸³ FROMM, Erich. Anatomie lidské destruktivity. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-232-4. Str. 167.

tyto výrobky a nezastavitelný pokrok mohou náš život změnit jen k lepšímu. Opak však může být pravdou. Mnoho technických vynálezů se na první pohled tváří, že může všední dny zlepšit svou přítomností. Jak je tomu například s auty, které nebudou potřebovat, aby je někdo skutečně řídil? Umíme se smířit s tím, že náš život svěříme s plnou důvěrou výdobytku techniky?

„Technika brání v jednání, které měla usnadnit a udělat účinnějším; věda, vzniklá k tomu, aby obsáhla svět, ho rozkládá.“⁸⁴ Vynálezci techniky jsou především muži. Jsou to právě muži, kteří se mnohdy zaslouží o obrovský pokrok v dějinách lidstva. Co je však jejich záměrem. Větší zisk? Větší moc? Je touha po moci důsledkem toho, že závidí ženě její moc přivádět na svět nové tvory? Možná je tato touha ve skutečnosti jen touhou usnadnit si konání nějaké činnosti.

Beauvoirová tvrdí, že *„žena žije na okraji mužského světa, nechápe jej v jeho všeobecnosti, nýbrž pouze přes jednotlivé osoby. Svět není pro ni souhrnem nástrojů a pojmů, ale pramenem pocitů a dojmů.“⁸⁵* Je poznání ženy kvůli přílišné ponořenosti ohroženo? Skutečně muž vidí svět více z nadhledu? Traduje se, že zatímco žena má smysl pro detail, muž vnímá celek. Zatímco muž vnímá válku jako možnost výhry celku, my ženy bez ohledu na výhru vnímáme jednotlivé padlé muže. Což může poukazovat na to, jak jedno bez druhého je nedostatečné a pouze spojením mužského a ženského principu myšlení může nastat harmonie v poznávání světa. Zatímco žena vnímá svět především emocionálně, muž jej nahlíží racionálně. Dnešní bytí ve světě je především technického rázu. Technické vymoženosti vládnu světu. Ženská křehká kreativita, pro kterou není charakteristická mnohost, ale hloubka a jedinečnost, je ohrožena.

„Ženy nemají přístup k světu mužů, protože jejich zkušenost jim nedává možnost naučit se užívat logiky a techniky: naopak zase moc mužských nástrojů končí na hranicích ženské oblasti.“⁸⁶ Domnívám se, že zde narážíme znovu na to, že obecně platí, že více mužů, než žen je technicky založeno. Nelze to však paušalizovat a tvrdit, že žádná žena není schopna používat logické myšlení. Stejně tak, jako můžeme potkat velmi inteligentní ženu,

⁸⁴ LÉVINAS, Emmanuel. Etika a nekonečno. 2. vyd. Praha: Oikoymenth, 2009. ISBN 978-80-7298-394-0. Str. 116.

⁸⁵ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 377.

⁸⁶ Tamtéž, str. 334.

stejně tak můžeme potkat velmi inteligentního muže. Jak již bylo zmíněno v kapitole „Žena a práce“, ženy mohou být stejně dobrými vědkyněmi jako muži.

Traduje se, že muži je racionalita vlastní více než ženě. Pokud se žena bezhlavě zamiluje, jen s těžkostmi se dokáže soustředit na úkol, který před ní leží a je plně ovládána emocemi. Jako kdyby emoce ovládaly a zaplavovaly celé její tělo. Je nutné pohlížet na hluboké prožívání jako na problém? Skutečně mohou být silné emoce překážkou koncentrace u ženy? Nemůže naopak její vnitřní rozervanost být k užítku při její kreativní práci?

Žena a poznání nejsou slova protikladná. Žena i muž mají stejné předpoklady k tomu, aby byli schopni poznat sami sebe i svět. Žena je jen občas více schopná připustit, že se může mýlit. Uvědomuje si, že je tu stále přítomna příroda, která je jí nadřazena a před kterou je třeba mít v sobě pokory. Je to něco, co ani tisíc vynálezů založených na logice a podloženými výzkumy, nepřemůže. Příroda má poslední slovo. Žena je s přírodou spjata. „*Ona je tou vytouženou prostřednicí mezi přírodou, která je muži cizí, a mezi jemu rovnými, kteří jsou příliš stejní jako on.*“⁸⁷

Žena a tělo

V této kapitole bych se ráda zaměřila na ženu a tělo. Tělo, něco, co je tím prvotním, co neoddiskutovatelně odlišuje ženu od muže. Fyzické tělo je tím, co tvoří rozdíly mezi oběma pohlavími, které jsou na první pohled zřejmé. To, čím se primárně bude zabývat tato kapitola, bude právě fyzické tělo. Tělo odlišuje nejen ženu od muže, ale i ženu od jiné ženy. Zatímco v předchozí kapitole byla žena spjata především s přírodou a muž připodobněn k zástupci světa techniky, v následujících řádcích zjistíme, že i mnohé ženy rády využijí „umělých pomocníků“ a vyhlásí tak přírodnímu koloběhu válku.

„*Bud'te ženami, zůstaňte ženami, staňte se ženami. Každá lidská samičí bytost není tedy nutně ženou; musí se podílet na té tajemné a ohrožené realitě, kterou je ženskost.*“⁸⁸
To, že je žena ženou, tedy bytostí s dělohou, ještě neznamená, že se svým tělem zachází žensky a že se cítí být ženou. Zatímco některé ženy o své tělo pečují, jak jen mohou, najdou se i takové, které ke svému tělu přistupují spíše jako muž než jako žena. Udělají se svým

⁸⁷ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 69.

⁸⁸ Tamtéž, str. 7.

tělem jen to nejnutenější. Místo šatů zarytě upřednostňují kalhoty. Místo dlouhých upravených vlasů mají krátké, či stažené do drdolu. Nelakují si nehty, ani neholí nohy. Potírají veškerou svou možnou ženskost do ztracena. Co je tomu důvodem? Skutečně jim to jen připadá zbytečné, nebo je příčina jinde? Nebo lze tvrdit, že oholené nohy či délka vlasů nerozhodují o tom, zda žena působí žensky či nikoliv? Skutečně má správná žena být dokonale zkrášlená, nebo tento vzorec funguje v našich myslích díky mužům?

„*Ve zkrášlené ženě je příroda, ale uvězněná a vymodelovaná lidskou vůlí podle přání muže.*“⁸⁹ Beauvoirová poukazuje na to, že přírodní žena, je spjata čistě s přírodou, kterou muž nemá pod svou kontrolou. Originálnost žen, jejich nedokonalost, je dílem přírody, ze které může mít muž strach, protože ji (přírodu) nedokáže ovládnout. Žena tedy svým přírodním zevnějškem může dát muži najevo, že ji nemá pod svou kontrolou a že se mu nehodlá podřizovat. Proto může být atraktivnější pro muže právě žena, která projde jakýmsi umělým zkrášením. Její drobné nedokonalosti dokreslí líčidla. Stane se více umělou, tedy něčím, co může muž snáz ovládnout a dostat pod svou kontrolu.

Nejen muži, ale i ženy mají z přírodního konání strach. Proč by jinak tolik bojovaly proti přibývajícím vráskám a stárnutí? Proč jsou ženy přesvědčené, že jejich život stojí za něco jen tehdy, pokud jsou a vypadají mladě? Existuje snad něco přirozenějšího než plynutí času spojeného se stárnutím? Přesto se stále na stárnutí nahlíží jako na něco, co je nežádoucí, byť snad dokonce ponižující. Přičemž žena i muž by měli být naopak vděční za každý rok navíc, kdy jim jejich tělo dovoluje pobývat na světě. Jednoduše nebrat stárnutí jako nepřítel, ale jako dar. K uvědomění si vděčnosti za přibývající roky patří také to, že vzhled vnějšího těla by neměl být brán jako to zásadní a prvotní, co tvoří osobnost. Ale nitro té osobnosti. Nitro, které je v průběhu let rozvíjeno a obohacováno.

Proč se některé ženy bojí zacházet se svým tělem žensky? Proč se obávají zvýraznění svých ženských křivek? Bezpochyby může být na vině to, že pokud si žena samu sebe plně neuvědomuje jako ženu, může se dostat do situace, kdy neví, jak naložit s tím, že je pro své ženství obdivována mužským okem. Jednoduše je zmatena a neví, jak se zachovat, a tudíž chce být raději méně viditelná, spíše nenápadná. Může ji mužský pohled znervózňovat. Oproti tomu, ženy, které si zcela uvědomují své ženské zbraně, ví, že pomocí svého těla, dokážou připravit nejednoho muže o rozum a zároveň docílit, čeho chtějí.

⁸⁹ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 89.

Některé ženy samy se sebou zachází tak, jako kdyby se zuby nehty bránily tomu, být přitažlivé pro muže. Nejsou ochotny udělat nic, co by mohlo způsobit zvýšený zájem mužů o jejich fyzické tělo. A pokud nějaký muž připustí, že i přesto existuje něco, čím je pro něho žena přitažlivá a odváží se to dát najevo, mnohdy se se zlou potáže. Aktuálně můžeme uvést jako příklad příspěvek Petra Kukala, který přirovnal ve svém sloupcu ženy v rouškách k perským princeznám. Jediné, co bylo zřejmě jeho záměrem, bylo to, že chtěl podotknout, že i ženy se zahalenou částí obličeje mohou mít své kouzlo. Přesto i tento pravděpodobně dobře míněný názor ho zřejmě bude stát místo. Několika dívek se toto zhodnocení situace a okomentování jejich vzhledu dotklo. „*Nikdy by mě ani nenapadlo přemýšlet, jestli jsem v roušce neatraktivní nebo atraktivní. Nosím ji prostě proto, že je účelná, ne proto aby mě někdo (zvláště muž) přesvědčoval na internetu, že je to sexy.*“⁹⁰ Ačkoliv autor ve svém článku nezpochybnil účelnost roušky, jen podotkl, že má jisté benefity, dotyčná si zřejmě vzala celou situaci k srdci. A tak se neubráním otázce, zda není ten ženský boj někdy opravdu přemrštěný. Proč jsou mnohé ženy jen s těžkostmi schopné přijmout skutečnost, že je muž chválí za vzhled? Co je na tom tak ponižujícího? Proč se některé ženy vyhýbají tomu, aby náhodou nebyly v očích mužů sexy? Nechtějí tím dát najevo to, že oni tu rozhodně nejsou pro potěšení mužů? Což by mohlo působit jako protireakce na to, že takové ženě mohl nějaký muž odmítnout radost a ona se rozhodla trestat teď všechny ostatní muže. Je otázkou, zda taková žena, které je pochvala proti srsti, je spokojena sama se sebou. Je totožná sama se sebou jako s ženou?

Na druhou stranu, žena, která o své tělo pečuje a vždy je perfektně upravená, právě taková žena se může setkat s negativním hodnocením svého okolí. „Dlouhé vlasy, krátký rozum.“ Právě to platí jako předsudek v myslích mnoha žen i mužů. Jako kdyby to automaticky znamenalo, že pokud je žena čistá a upravená, je to to jediné, co může nabídnout. Tvrzení, že krásné ženy to mají jednoduší, tedy není jednoznačné. Krásná žena musí umět okolí přesvědčit, že má zlato nejen na hlavě, ale ani v hlavě nemá úplně pusto. Proč se neustále necháváme ovládat předsudky a máme tendence se domnívat, že pohledná žena musí být zákonitě hloupá a pokud ne, tak je to pro nás překvapením? Zajisté najdeme mnoho žen, které skutečně dbají jen na svou fyzickou krásu a jejich duševní krásu nechávají chátrat. Ale bylo by osvěžující, kdyby krásné ženy nebyly apriori považované za hloupé a

⁹⁰ KNÍŽKOVÁ, Gabriela. Ženy v rouškách jako perské princezny. [online]. Publikováno: 25.03.2020. [citováno 25.03.2020] Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/filozoficka-fakulta-univerzita-karlova-mluvci-petr-kukal-koronavirus-metro_2003250712_gak

nemusely neustále okolí dokazovat, že jsou schopné a zvládnou minimálně to, co muž. Tělo je tedy něčím, co nás uvádí do světa kolem nás. Je to to prvotní, co lidé kolem nás zaznamenávají. A aktivně se podílí na utvoření prvního dojmu.

Co se týče biologických rozdílů mužského a ženského těla, Beauvoirová se mimo jiné zmiňuje o tom, že mnoho myslitelů podsouvalo skutečnost, že žena závidí mužovi jeho pohlavní úd – penis. „*Veškerá ženina rozkoš ze soulože je prý v tom, že symbolicky kastruje muže a přivlastňuje si jeho pohlaví.*“⁹¹ Jako kdyby se žena cítila méněcenná, protože žádný penis nemá. Co je na penisu tak fascinujícího? Jak se má cítit muž, když on ke stvoření nového života jen přispívá, kdežto žena plod uvnitř sebe nosí 9 měsíců a přivádí ho na svět skrz svou tělesnou schránku? „*Kdyby totiž hlavním a jediným cílem lidského snažení byla reprodukce, nemyslíte, že by naopak všichni záviděli ženám vagínu?*“⁹² Závist však nemá být tím, o čem tu běží. Mužské i ženské tělo je jedinečné právě tak, jak má být. Nejde o to soutěžit, či tělo je lepší. Můžeme diskutovat o tom, že ženské tělo má více možností a funkcí. Avšak ženský úděl plodit děti si vybírá daň a na ženském těle se podepisuje. Žítí v ženském těle je náročné v mnoha ohledech.

„*Krev vyjadřuje onu hrůzu, kterou pociťuje muž před ženskou plodností. Žádné tabu, které se týká ženy ve stavu nečistoty, není tak přísné jako zákaz pohlavního styku s ní.*“⁹³ Ženino tělo je úzce spojeno s cyklem přírody. Žena podléhá menstruačnímu cyklu. Její vnitřní život tedy není statický, ale neustále proměnný. Zatímco muž vychází stále ze stejného základu, žena je stále stavěna před novou situací, na kterou musí reagovat a ve které musí existovat. S menstruačním cyklem jsou spjaté bolesti a změny nálad, které ženě ztěžují její běžný život. Je v možnostech mužů alespoň si představit jaké to je existovat v ženském těle? Zatímco jejich způsob existence má lineární charakter, ženský způsob života je neustále se opakujícím cyklem změn.

Co se menstruace týče, mělo by toto téma být přirozenou součástí konverzací obou pohlaví, nebo by naopak ženy toto slovo neměly ani zmiňovat a zachovat si ho jako svou intimní záležitost? Je to sice naprosto přirozená záležitost, která se týká každé ženy. Přesto mám dojem, že je vnímaná jako tabu, kterému má nejen mnoho mužů, ale i mnoho žen potřebu se vyhnout. Jedná se přeci o krev. Krev může být vnímána jako cosi nebezpečného,

⁹¹ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 100.

⁹² FRIEDAN, Betty. Feminine Mystique. 1. vyd. Praha: PRAGMA, 2002. ISBN 80-7205-893-2. Str. 212.

⁹³ BEAUVOIROVÁ, Simone. Druhé pohlaví. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. ISBN 11-071-66. Str. 80.

neboť v našich myslích funguje vzorec, že pokud krev nevidíme, je vše v pořádku. Naopak tehdy, když nám krvácí poraněná ruka či teče krev z nosu, jedná se o náznak, že je něco špatně. V tomto případě se jedná však o přirozenou krev. Krev bychom neměli vnímat jako něco nechutného. Jedná se přece o jednu z našich základních tělních tekutin, bez které bychom nemohli žít.

Žena a dieta. Deset rad, jak rychle zhubnout. Nadpis ne jednoho ženského časopisu. Nezáleží na tom, zda se právě blíží jaro a ženy chtějí být krásné do plavek, nebo zda je podzim. Bez ohledu na logický důvod jsou dívky a ženy ochotny řídit se pokynů žen, které rozhodně nejsou odbornicemi ve výživě, jen mají prostor na sociálních sítích, kde využívají toho, že jejich hlas může být slyšen. Už bohužel málokdy domýšlí důsledky, které jejich pobídnutí může mít.

Proč právě ženy jsou tak ochotné hladovět či se držet jakýchkoli omezení v jídle? Dělalí to kvůli mužům nebo kvůli samy sobě? Pokud by to dělaly pouze za cílem získat muže svých snů, platila by úvaha, že muži chtějí pouze ženy s perfektními mírami. Jenže dennodenně jsme svědky toho, že naopak taková žena, která není na první pohled modelkou, může zářit takovou vnitřní krásou, které neodolá žádný muž. Současnost nás nutí dívat se především očima, a to podstatné má tendenci unikat. Můžeme se tedy domnívat, že ženy se snaží být perfektní především kvůli touze přiblížit se postavou k ženě, jejíž tělo a život považují za dokonalý.

V dnešní době zažíváme obrovský boom problémů s jídlem. Anorexie, bulimie, ortorexie. Záchvatovité přejídání, které je následkem vnitřního napětí. Jídlo má být tišícím prostředkem na bolest. Nejen mladým dívkám je vsugerováno, že pokud zvládnou jíst to a to, budou hubenější, krásnější a zdravější. V neposlední řadě snad i úspěšnější. Speciální stravovací návyky slibují jen samé lepší vyhlídky. Je rozhodně na místě připustit, že každý lidský tvor by měl vědět, co jí a zda si může pomocí konkrétního jídla pomoci či ublížit. Jsem si ovšem jista tím, že přehnané řešení ženského těla ve spojitosti s jídlem může mít katastrofální následky, např. ztrátu jednoho z hlavních rysů správného fungování ženského pohlavního ústrojí – ztrátu menstruace. Ženy místo toho, aby naslouchaly hlasu uvnitř samy sebe, snaží se řídit něčím, co někdo, koho ani neznají, označil za správné. V současnosti můžeme vidět obrovskou hladovost lidí (bez ohledu na pohlaví) po konání toho, co je správné. A správné mnohdy nebývá pravdivé.

V minulosti měly ženy k dispozici především tištěné časopisy, kde docházelo ke střetávání obyčejných žen všedních dnů s ideály krásy na obrázcích. „*Statistiky říkají, že 85 procent obsahu módních časopisů a časopisů pro ženy vyvolává vlastní pocit nedokonalosti a nedostatečnosti, 75 procent žen se začne cítit provinile, zahanbeně a depresivně již po pouhých třech minutách čtení módního časopisu, většina čtenářek módních časopisů je starší 40 let, a přesto jenom na třetině obrázků jsou modelky jejich věkové kategorie, na zbylých fotkách pózuji ženy podstatně mladší.*“⁹⁴ Ač se naše společnost cítí sebevíc osvětlená a snaží se ukazovat, že i ženy, které nemají míry 90-60-90, mohou být milované, stále v myslích mnoha žen hraje hlavní úlohu soustředěnost na honbu za dokonalým tělem. Tuto touhu po dokonalosti přizívají sociální média jako je Facebook, Instagram či Snapchat, přičemž právě sociální sítě jako je Instagram používá především skupina mladistvých, kteří snadno přijmou virtuální zkrácenou realitu za svou.

Mladé dívky tedy musí čelit novému nebezpečí, a to jsou právě tyto sociální sítě, kde jim je slibováno: „*budeš-li jíst jako já, můžeš být jako já (což obvykle znamená krásný, úspěšný a vynikající v každém směru)*“⁹⁵ Navzdory tomu, jak jsou ženy v naší době a našich zeměpisných šířkách svobodné, je jasné, že i současnost přináší nové boje. Nejde už jen o boj v reálném světě, ale i v tom virtuálním. Dívky a ženy jsou schopné strávit hodiny s přípravami na dokonalou fotku a další hodiny s jejím focením. „*Nikdy předtím se žádná z generací tak usilovně nesnažila zaznamenávat sebe sama, i když tím dosahovala tak málo.*“⁹⁶ Proč tomu tak je? Čeho chtějí docílit? Co chtějí získat? Jsem přesvědčená, že zde může znovu hrát roli uznání. Problematice uznání se věnuje Axel Honneth, který poukazuje na to, že jedinec ke své existenci potřebuje uznání a pokud jej nepocítuje, má tendence iniciovat sociální konflikty, skrze které se k uznání dobere. Takovým sociálním konfliktem dnešní doby sociálních sítí může být např. kontroverzní fotka, která nabízí příslib spousty komentářů a stisků tlačítka „To se mi líbí.“

⁹⁴ MCGREGOR, Renee. *Ortorexie. Posedlost zdravou stravou*. 1. vyd. Praha: Dobrovský s.r.o., 2019. ISBN 978-80-7390-968-0. Str. 37.

⁹⁵ Tamtéž, str. 39.

⁹⁶ KADLEC, Dušan. *100 způsobů, kterými si zbytečně komplikujeme život*. 2. vyd. ISBN 978-80-972994-3-9. Str. 141.

Závěr

V závěru mé diplomové práce bych ráda reflektovala, zda mou práci považují za zdařilou či nikoli. Domnívám se, že člověk by sám na sebe měl klást vysoké nároky. Neměl by se spokojit jen tak s něčím, tudíž i já si dovedu představit, že má práce by mohla být v určitých aspektech povedenější. Na druhou stranu se také domnívám, že člověk by se neměl neustále trýznit svou vlastní nedostatečností a měl by se umět sám pochválit a ocenit za své vykonané úsilí. Tudíž musím říct, že považuji mou práci za zdařilou, jelikož jsem se snažila po celou dobu psaní vydat ze sebe to nejlepší.

Nyní bych ráda zmínila několik problémů, se kterými jsem se potýkala. Zásadní a prvotní problém, překážka či nepřehlédnutelná skutečnost byla ta, že jsem sama žena. Bývá náročné objektivně nazírat sám sebe jako člověka, natož samu sebe v roli ženy. Bezpochyby je však snazší psát o „svém druhu“. Těžko si představit, zda by se mi podařilo napsat diplomovou práci s názvem „Obraz muže ve filosofické reflexi?“ Bylo by to vůbec v mých možnostech? Nebo jak by vypadala práce „Obraz ženy ve filosofické reflexi“, kterou by napsal muž?

Domnívám se tedy, že má práce je zdařilá právě proto, že jsem žena, a tudíž mi je blízký ženský způsob myšlení. Přesto jsem se snažila na všechny otázky nazírat z vrchu a nezaujatě. Věřím, že má práce je objektivní a neupřednostňuje ani jedno pohlaví. Mým cílem bylo, aby navzdory všem řečeným rozdílům mezi pohlavími došlo ke splnutí a harmonii mezi nimi, což pevně doufám, že se podařilo.

Další obtíž představovalo, že zde hovoříme o věcech, které nelze přesně změřit, jako jsou například láska a city obecně. Rozebíráme věci, které nemají jasné ohraničení a definici jako je chování ženy a muže. Můžeme se jen snažit co nejvíce postihnout a vystihnout objektivní skutečnost. Být objektivní a nazírat sám sebe z dálky. Ale žádné neoddiskutovatelné důkazy o našich tvrzeních nemáme. Jedná se o polemiku, jejíž hodnota je podložena kvalitou argumentů.

V neposlední řadě bych také ráda poznamenala, že sice hovoříme o mužích a ženách, připisujeme jim nějaké vlastnosti, ale je třeba si neustále připomínat, že nemůžeme všechny ženy a všechny muže vpasovat do předem přesně stanovených parametrů. Nemůžeme tvrdit, že platí pro všechny bez výjimky. Neustále se zde vystavuji situaci, která nemůže být označena jednoznačně za dobrou ani za špatnou.

V úvodu jsem zmínila, že mou subjektivní touhou ve spojitosti s touto prací je poznat samu sebe více jako ženu. Práce měla pro mě osobně nezastupitelný přínos. Uvědomila jsem si, že jsem donedávna považovala samu sebe prvotně za člověka, a teprve až poté za ženu. Což se může zdát správné, ale pouze tehdy, pokud se za své ženství nestydíte. Otevřely se mi oči a nazřela jsem samu sebe v jiném světle než dosud. Dříve jsem měla tendence obdivovat silné muže a statečné ženy. Dnes vidím, že i ty ženy, které se zdají být oproti nim možná slabší a méně odvážné, jsou neuvěřitelně silné a obdiv si zaslouží. Uvědomila jsem si, že ženy by si neměly nechat organizovat život podle mužů ani podle společnosti. Neměly by si nechat diktovat a manipulovat sebou. Měly by být silné a mít odvahu plnit si své sny i tehdy, pokud vybočují z tradičního modelu rozdělení rolí ženy a muže ve společnosti. Můj názor před napsáním práce na vztah ženy a muže inklinoval k mírné převaze muže. Dnes vidím, že je nezbytné, aby si byli rovni, aby zde nebyla sebemenší příležitost ponižovat druhého. Považuji za nezbytné zmínit, že tím, kdo ponižuje, nemusí být nutně muž, může jít být i žena. Žádný jedinec by se s tím však neměl smířit a nechat se sebou tak jednat. Základem je, aby se ani jeden nad druhého člověka nepovyšoval. To platí nejen s ohledem na pohlaví, ale i s ohledem na rasu či na počet titulů.

Nyní bych se ráda pokusila specifikovat spojitost s využitím mé práce v rámci výuky občanské výchovy na základní škole a základů společenských věd na středních školách. V rámci výuky na ZŠ se bezpochyby setkáme s tématem základních biologických rozdílů muže a ženy, s tématem lásky, rodiny a manželství. Domnívám se, že je na místě vést žáky ke kritickému myšlení, díky kterému budou schopni nazřít zvenčí fungování jejich vlastní rodiny. Je třeba, aby si uvědomili, že to, kdo bude vařit večeri a kdo bude odpočívat na gauči není dáno automaticky na základě pohlaví, ale záleží na domluvě a situaci v té konkrétní rodině.

Co se týče výuky na středních školách v rámci základů společenských věd, domnívám se, že zde přichází na řadu i další z témat, kterým je feminismus. Je na místě věnovat se v rámci politických ideologií i feminismu jakožto ženské ideologii. Je třeba zdůraznit, že feminismus neznamená nutně nenávisť k opačnému pohlaví. Je záměrem, aby si studenti obou pohlaví uvědomovali, že jsou si rovni co do práv a povinností.

Závěrem bych ráda zdůraznila jedinečnost obou pohlaví, která je žádoucí. Chtít, tvrdit, očekávat od obou pohlaví, aby měla stejný přístup ke světu, aby pohlížela na stejné problémy stejně, aby měla stejné tužby a přání, není moudré. Naopak, právě to, že muž a

žena jsou jiní a mají rozdílné nahlížení světa, je zcela přirozené. Odlišnost patří k jejich podstatě. Je to navíc myšleno obecně. Při bližším zkoumání bychom samozřejmě zjistili, že i dvě ženy, navzdory tomu, že jsou ženy, mají rozdílné místo ve světě a rozdílnou optiku nahlížení světa. Každá bytost je individuální, a přesto se v určitých místech protíná podobností s jinou. Muž a žena nemají být stejní, vždyť „*na erotickém vztahu je vzrušující právě to, že jsme dva a že ten druhý je naprosto jiný.*“⁹⁷ Vždyť rozdílnost pohlaví je to prvotní, co mě odlišuje od ostatních. Domnívám se, že pouze a právě tato rozdílnost může dát dohromady dokonalou harmonii.

Domnívám se, že přínosem mé práce je znovu potvrzení skutečnosti, že žena a muž existují na tomto světě neoddělitelně. Potřebují se stejnou měrou. Těžko bychom mohli chtít napsat objektivní práci, která by pojednávala pouze o ženě a o muži v ní nebyla ani zmínka. Cílem mé práce není pokrok, ale smysl tkví „*v methexis – v účasti jednotlivého člověka na ideji lidství.*“⁹⁸

Co se ovšem týče již zmíněného místa ve světě, domnívám se, že je dobře, že stále více žen má lepší podmínky pro život. Je správné, že už není na ženu nahlíženo jen jako na majetek muže (minimálně v našich zeměpisných šířkách), ale že stále více získává svou vlastní autonomii a může se ve většině částí světa rozhodovat o svém osudu. To si myslím, že je to základní.

Jsem neuvěřitelně vděčná všem ženám, které bojovaly a bojují za práva žen. Jsem šťastná, že mohu žít v takové zemi a v takové době, kde už tradiční přístup k rozdělení rolí žen a mužů ve společnosti není tak puritánský. Protože kdybych nežila v tomto čase a neměla tolerantního partnera, který vnímá mé právo na vzdělání stejně důležité jako jeho vlastní, jen těžko bych mohla místo vaření nedělního oběda bez výčitek psát diplomovou práci.

Bohužel se ale zároveň domnívám, že můj partner je spíše výjimkou než pravidlem a obávám se, že stále existuje spousta mužů, kteří na dodržování tradičního rozdělení rolí lpí. Proto bych si přála, aby tato práce měla přesah a byla vzkazem pro ženy, které se stále domnívají, že jejich hodnota bude cennější pouze až po spojení s mužem. Úlohou ženy není poslouchat muže, ale vést s mužem dialog. Žena tu není od toho, aby byla podřízenou a tou

⁹⁷ LÉVINAS, Emmanuel. *Etika a nekonečno*. 2. vyd. Praha: Oikoymenth, 2009. ISBN 978-80-7298-394-0. str. 201.

⁹⁸ PELCOVÁ, Nadežda. *Vzorci lidství*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-756-5. Str. 44.

druhou, ale aby byla muži rovnocennou partnerkou. Ač se někdy může zdát porozumění mezi mužem a ženou náročné, jsem přesvědčená, že vytrvání se vyplatí.

Je obdivuhodné, co ženy v průběhu staletí dokázaly. Prosadily se na všech možných pozicích. Nesmířily se s tím, že budou „jen“ matkami a manželkami, ale chtěly světu dokázat, že mají co nabídnout i v jiných oblastech. Otázkou zůstává, zdali to nepřehnaly. Jejich samostatnost a soběstačnost totiž může vystrkovat ze základních rolí muže jako takové. Důsledkem může být zamyšlení nad tím, zda muži nemají tendence úskoků a nepřestávají být těmi muži, o které se žena může opřít. Tato úvaha může být námětem pro příště: „Identita muže v 21. století.“

Seznam použité literatury

- BEAUVOIROVÁ, Simone. *Druhé pohlaví*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966. 415 s. ISBN 11-071-66.
- BOCKOVÁ, Gisela. *Ženy v Evropských dějinách*. 1. vyd. Praha: NLN, s.r.o., 2007. 381 s. ISBN 978-80-7106-494-7.
- FROMM, Erich. *Umění milovat*. 11. vyd. Praha: Portál, s.r.o. 2015. 136 s. ISBN 978-80-262-0806-8.
- FROMM, Erich. *Mít, nebo být?* 2. vyd. Praha: AURORA, 2014. 242 s. ISBN 978-80-7299-106-8.
- FROMM, Erich. *Anatomie lidské destruktivity*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. 520 s. ISBN 80-7106-232-4.
- FRIEDAN, Betty. *Feminine Mystique*. 1. vyd. Praha: PRAGMA, 2002. 596 s. ISBN 80-7205-893-2.
- HAUSER, Michael. *Kapitalismus jako zombie neboli Proč žijeme ve světě přízraků*. 1. vyd. Praha: Rybka Publishers, 2012. 362 s. ISBN 978-80-87067-62-8.
- HAUSEROVÁ, Eva. *Jsi přece ženská ... Malý, lehce feministický rádce*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1998. 116 s. ISBN 80-7169-690-0.
- HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1994. 294 s. ISBN 80-85865-10-6.
- HONNETH, Axel. *Zbavovat se svéprávnosti. Paradoxy současného kapitalismu*. 1. vyd. Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2007. ISBN 978-80-269-1.
- KADLEC, Dušan. *100 způsobů, kterými si zbytečně komplikujeme život*. 2. vyd. 224 s. ISBN 978-80-972994-3-9.
- KNÍŽKOVÁ, Gabriela. *Ženy v rouškách jako perské princezny*. [online]. Publikováno: 25.03.2020. [citováno 25.03.2020] Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/filozoficka-fakulta-univerzita-karlova-mluvci-petr-kukal-koronavirus-metro_2003250712_gak
- KOLÁŘOVÁ, Petra. *Svateb přibývá*. [online]. Vydáno: 14. 9. 2018 [citováno 17.2.2020]. Dostupné na: <https://www.czso.cz/csu/czso/svateb-pribyva>

LÉVINAS, Emmanuel. *Etika a nekonečno*. 2. vyd. Praha: Oikoymenh, 2009. 231 s. ISBN 978-80-7298-394-0.

McGREGOR, Renee. *Ortorexie. Posedlost zdravou stravou*. 1. vyd. Praha: Knihy Omega, 2019. 200 s. ISBN 978-80-7390-968-0.

SIMERSKÁ, Lenka. SMETÁČKOVÁ, Irena. *Pracovní a rodinná praxe mladých lékařek*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2000. 63 s. Sociological papers. ISBN 80-85950-84-7.

SMETÁČKOVÁ, Irena. *Na cestě k vlastní rodině. Kapitoly z rodinné výchovy*. 1. vyd. Praha: Otevřená společnost, 2008. 92 s. ISBN 978-800-87110-12-6.

PELCOVÁ, Nadežda. *Vzorce lidství*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. 264 s. ISBN 978-80-7367-756-5.

PEŠKOVÁ, Jaroslava. *Vybrané spisy Jaroslavy Peškové*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2010. 184 s. ISBN 978-80-902125-6-5.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Statistika: Rozvody dle pohlaví a věku ve vybraných letech

Zdroj: ČSÚ

Příloha č. 2 – Statistika: První sňatky podle věku nevěst a ženichů ve vybraných letech

Zdroj: ČSÚ

Příloha č. 3 – Statistika: Průměrné hrubé měsíční mzdy a medián mezd

Zdroj: Struktura mezd zaměstnanců, ČSÚ

Příloha č. 1 – Statistika: Rozvody dle pohlaví a věku ve vybraných letech

OBYVATELSTVO

POPULATION

1 - 27. Rozvody podle pohlaví a věku ve vybraných letech

Divorces by sex and age in selected years

Pramen: ČSÚ

Source: CZSO

		V roce / In the year 1993										
		Ženy / Females										
		Věková skupina (v letech)					Age groups (years)					
Muži/ Males	Celkem Total	-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
Celkem Total	30227	359	6002	6905	4967	4739	3746	2195	804	260	141	109
Věková skupina (v letech) Age groups (years)												
-19	71	34	33	4	0	0	0	0	0	0	0	0
20-24	3118	248	2519	298	35	9	4	3	1	0	1	0
25-29	6465	70	2768	3120	394	85	20	7	1	0	0	0
30-34	5407	7	537	2513	1909	336	80	19	4	2	0	0
35-39	5315	0	98	714	2021	2019	377	65	19	1	0	1
40-44	4527	0	30	189	482	1786	1726	270	39	3	0	2
45-49	2989	0	9	50	99	376	1241	1048	138	19	6	3
50-54	1327	0	3	8	16	92	221	606	328	37	13	3
55-59	511	0	2	4	8	24	49	116	193	100	13	2
60-64	294	0	2	3	2	9	22	45	61	72	62	16
65+	203	0	1	2	1	3	6	16	20	26	46	82
		V roce / In the year 2018										
		Ženy / Females										
		Věková skupina (v letech)					Age groups (years)					
Muži/ Males	Celkem Total	-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
Celkem Total	24313	11	425	1789	3407	4748	5915	3810	2210	1014	577	407
Věková skupina (v letech) Age groups (years)												
-19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20-24	157	4	94	37	15	5	1	0	0	1	0	0
25-29	991	4	206	552	159	48	16	3	0	2	1	0
30-34	2403	2	80	705	1172	310	99	23	8	3	1	0
35-39	4139	0	29	311	1310	1765	573	112	28	10	1	0
40-44	5663	1	13	128	547	1834	2603	427	86	20	3	1
45-49	4433	0	2	34	134	544	1842	1610	217	36	12	2
50-54	3098	0	1	17	45	158	527	1207	967	132	36	8
55-59	1684	0	0	3	18	46	161	292	647	421	82	14
60-64	934	0	0	0	5	23	61	89	178	295	235	48
65+	811	0	0	2	2	15	32	47	79	94	206	334

Příloha č. 2 – Statistika: První sňatky podle věku nevěst a ženichů ve vybraných letech

OBYVATELSTVO

POPULATION

1 - 6. První sňatky podle věku nevěst a ženichů ve vybraných letech First marriages by age of the bride and the groom in selected years

Pramen: ČSÚ

Source: CZSO

Věková skupina (v letech) Age group (years)	1993		2000		2005		2010		2014		2015		2016		2017		2018	
	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride
Celkem Total	51 319	51 450	41 360	41 528	38 347	38 605	34 414	34 734	34 691	35 155	36 884	37 021	38 578	39 007	40 038	40 336	41 316	41 592
16–19	5 809	20 105	701	3 008	220	1 214	104	573	73	383	74	379	79	366	73	370	63	365
20–24	28 661	24 770	14 273	22 765	5 342	11 866	2 983	7 376	2 562	6 026	2 847	6 370	2 879	6 252	2 873	6 225	2 814	6 205
25–29	11 937	4 734	18 652	13 093	19 128	19 353	12 791	16 313	11 644	15 778	12 150	16 395	12 709	17 182	13 069	17 599	13 583	17 713
30–34	2 913	1 058	5 061	1 822	10 103	5 026	12 761	8 215	12 104	9 075	12 404	9 401	12 826	10 059	13 103	10 547	13 115	11 003
35–39	1 123	394	1 561	458	2 146	760	4 063	1 745	5 869	3 001	6 365	3 345	6 567	3 716	6 803	3 910	7 128	4 226
40–44	454	179	530	162	740	177	953	299	1 567	606	1 984	825	2 336	1 032	2 757	1 237	3 076	1 541
45–49	200	104	280	94	296	89	379	109	459	132	586	167	617	235	747	277	903	323
50–54	103	33	144	53	201	58	193	47	199	75	250	78	251	88	326	89	328	117
55+	119	73	156	73	171	62	187	57	214	79	224	61	314	77	287	82	306	99

Věková skupina (v letech) Age group (years)	1993		2000		2005		2010		2014		2015		2016		2017		2018	
	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride	ženich Groom	nevěsta Bride
Celkem Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
16–19	11,3	39,1	1,7	7,2	0,6	3,1	0,3	1,6	0,2	1,1	0,2	1,0	0,2	0,9	0,2	0,9	0,2	0,9
20–24	55,8	48,1	34,5	54,8	13,9	30,7	8,7	21,2	7,4	17,1	7,7	17,2	7,5	16,0	7,2	15,4	6,8	14,9
25–29	23,3	9,2	45,1	31,5	49,9	50,1	37,2	47,0	33,6	44,9	32,9	44,3	32,9	44,0	32,6	43,6	32,9	42,6
30–34	5,7	2,1	12,2	4,4	26,3	13,0	37,1	23,7	34,9	25,8	33,6	25,4	33,2	25,8	32,7	26,1	31,7	26,5
35–39	2,2	0,8	3,8	1,1	5,6	2,0	11,8	5,0	16,9	8,5	17,3	9,0	17,0	9,5	17,0	9,7	17,3	10,2
40–44	0,9	0,3	1,3	0,4	1,9	0,5	2,8	0,9	4,5	1,7	5,4	2,2	6,1	2,6	6,9	3,1	7,4	3,7
45–49	0,4	0,2	0,7	0,2	0,8	0,2	1,1	0,3	1,3	0,4	1,6	0,5	1,6	0,6	1,9	0,7	2,2	0,8
50–54	0,2	0,1	0,3	0,1	0,5	0,2	0,6	0,1	0,6	0,2	0,7	0,2	0,7	0,2	0,8	0,2	0,8	0,3
55+	0,2	0,1	0,4	0,2	0,4	0,2	0,5	0,2	0,6	0,2	0,6	0,2	0,8	0,2	0,7	0,2	0,7	0,2

Příloha č. 3 – Statistika: Průměrné hrubé měsíční mzdy a medián mezd

PRÁCE A MZDY

LABOUR AND EARNINGS

4 - 35. Průměrné hrubé měsíční mzdy a mediány mezd Average gross monthly wages and median wages

Pramen: Struktura mezd zaměstnanců, ČSÚ

Source: Structure of Earnings Survey, CZSO

v Kč

CZK

Ukazatel	1996	2000	2005	2010	2011 ²⁾	2012 ³⁾	2013 ³⁾	2014 ³⁾	2015	2016	2017	2018	Indicator
Ženy													Females
Průměrná mzda	9 449	12 641	18 221	21 931	22 133	22 496	22 729	23 203	24 094	25 283	27 187	29 627	Average wage
Medián mezd	8 400	11 436	16 443	19 453	19 731	20 042	20 271	20 660	21 461	22 573	24 477	26 678	Median wage
Muži													Males
Průměrná mzda	12 245	17 251	24 271	27 660	28 431	28 873	29 026	29 721	30 842	32 134	34 293	37 008	Average wage
Medián mezd	10 650	14 623	20 265	23 059	23 533	23 652	23 955	24 670	25 688	26 974	29 006	31 433	Median wage
Celkem													Total
Průměrná mzda	11 069	15 187	21 674	25 116	25 625	26 033	26 211	26 802	27 811	29 061	31 109	33 684	Average wage
Medián mezd	9 770	13 100	18 589	21 453	21 782	21 997	22 266	22 844	23 726	24 934	26 843	29 184	Median wage
Podíl průměrné mzdy žen na průměrné mzdě mužů	77,2	73,3	75,1	79,3	77,8	77,9	78,3	78,1	78,1	78,7	79,3	80,1	Female average wage as a percentage of male average wage
Podíl mediánu mezd žen na mediánu mezd mužů	78,9	78,2	81,1	84,4	83,8	84,7	84,6	83,7	83,5	83,7	84,4	84,9	Female median wage as a percentage of male median wage

¹⁾ Údaje za rok 2008 byly přepočteny na základě aktualizovaného váhového schématu vycházejícího z klasifikace ekonomických činností CZ-NACE.

²⁾ Od roku 2011 změna metodiky výpočtu – viz. vysvětlivky v úvodu této části kapitoly, údaje za rok 2010 byly přepočteny v nové metodice.

³⁾ Údaje za roky 2012 až 2014 byly přepočteny v souvislosti se šetřením mikrosubjektů – viz. vysvětlivky v úvodu této části kapitoly.

¹⁾ Data for 2008 were recalculated using an updated weighting scheme based on the classification of CZ-NACE.

²⁾ The calculation methodology is changed since 2011. See methodological notes of the chapter. Data for 2010 were recalculated using a new methodology.

³⁾ Data for 2012 through 2014 were recalculated in relation to survey on microbusinesses. See methodological notes of the chapter.